Gustav Holmberg

Framtiden.

HISTORIKERNA BLICKAR FRAMÅT

Ett universitet lever i spänningsfältet mellan det som avskiljer och det som förenar. Å ena sidan har universitetet många inre rum där studentkulturerna lever sina mer eller mindre konservativa liv, lärare traderar tradition och kunskap och forskare ibland drar sig undan för att skapa ny kunskap genom att fördjupa sig i verklighetens mysterier utan kortsiktiga krav på patentering, samhällsnytta och industriell avkastning.

Å andra sidan står universitetet i ständig dialog med det omgivande samhället. Hade det inte gjort det hade det inte varit det det är: en av världshistoriens mest seglivade organisationer. Studenterna, viktigast bland alla dem som tillbringar sin arbetstid vid ett universitet (toppforskare och akademiska ledare får ursäkta), rör sig i stora skaror ut och in genom universitetsportarna och står därför för en ständigt pågående interaktion. Kunskap som skapas vid universitet används i de mest skiftande sammanhang. Vare sig vi tittar på industriella sammanhang eller den offentliga sektorn dyker ofta universitetsrelaterad forskning upp. En prosopografi över alla svenska universitetsprofessorer och -docenter de senaste tvåhundra åren eller så skulle uppvisa mängder av universitetsforskare som anlitats som experter i olika samhällsrelaterade frågor. Och påverkan går även åt andra hållet. Politiska förändringsprocesser, industriellt drivna tekniska moderniseringsprocesser, internationell politik och militära konjunkturer skapar sociala, tekniska och ekonomiska krafter som påverkar vetenskapen inne i universiteten, och universitetsforskare är inte sällan skickliga på att använda dessa som resurser för sina projekt. Idén om akademin som ett elfenbenstorn är en historisk myt. Och universitetshistoria som forskningsfält kan därför inte enbart begränsas till studiet av inomakademiska förändringar utan bör även omfatta universitetets interaktion med omvärlden. Det är mot denna mer samhällstillvända del av universitetshistorien som vi nu vänder blicken.

En lundahistoriker, nyutnämnd professor, publicerade 1968 en artikel som kritiserade historieämnets inriktning vid svenska universitet. Nästan all historisk forskning hade en gång i tiden varit ett ämne lämpat för praktisk tillämpning, dess resultat efterfrågades och användes av politiker och andra människor som behövde veta något om hur samhället borde styras. Men den tiden var förbi sedan länge: 1968 var universitetens historiker framför allt inriktade på grundforskning. Deras resultat bedömdes efter inomvetenskapliga kriterier, inte efter samhällsrelevans eller användbarhet. Historieämnet var allt för isolerat. I stället borde man närma sig samhällsvetenskaperna och intensifiera interaktionen med ”avnämarna”, hävdade lundahistorikern. Man borde i större utsträckning våga sig på generaliseringar. Givet människans natur och de om inte lagbundenheter så åtminstone mönster som gick att skönja i historien, kunde historieämnets resultat vara användbara för politiker och de samhälleliga organ som befattade sig med prognos och planering.[629]

Bara så, tycktes författaren mena, kunde historieämnet bryta sig ut ur sin isolering för att ta större forskningspolitisk plats i en tid då flera samhällsvetenskaper attraherade stora skaror studenter, forskningsanslag och politiska kontakter.

Artikelns författare hette Birgitta Odén. Hon debatterade ämnets inriktning på centrala och synliga arenor som *Historisk tidskrift* och *Statsvetenskaplig tidskrift* men verkade dessutom för att praktiskt implementera denna vision om ett mer samhällstillvänt, ett mer behövt och efterfrågat historieämne vid sitt eget universitet: Lund. Ett av de fält där Odén intervenerade forskningspolitiskt var framtidsstudier, ett fält som fångade mångas intresse i slutet av 1960-talet. Det som följer är en fallstudie i hur universitetsforskare kan agera i rollen som skapare av kunskap som anses relevant och är efterfrågad av samhället samt hur detta får efterverkningar såväl inom som utom akademin. Det är även en fallstudie i humanioras, specifikt historieämnets, forskningspolitiska positioner i en tid då samhällsvetenskaperna ryckte fram och tillförskansade sig mer utrymme vad gäller uppdrag som offentlig expertis och hur några lundahistoriker förhöll sig till detta. Det är en historia om hur forskare interagerat med det politiska systemet. Det är en historia om framtidshistorikerna vid Lunds universitet under 1970-talet. Men innan vi når dit några ord som ramar in deras verksamhet.

Att välja framtid

Man kan tala om framväxten av en mer allmän utvecklingskritisk ådra i slutet av 1960-talet och början av 1970-talet.[630] Rachel Carsons *Silent Spring* (1962) och Romklubbens *Limits to Growth* (1972) och deras många efterföljare pekade på de miljömässiga problemen förknippade med en västerländsk och teknikcentrerad utveckling.[631] Om Paul Ehrlich fick rätt skulle ”The Population Bomb” leda till överbefolkning, massvält och kraftiga sociala problem i en global omfattning. Ungdomar i diverse motkulturer med en alternativ livsstil ifrågasatte normerna för social samvaro. Allt detta, och mycket därtill, utgjorde den fond mot vilken framtidsstudierna växte fram. Kanske var framtidsstudier ett sätt att hantera, gripa och begripa en värld stadd i förändring, ett sätt att försöka besvara frågan om vart världen var på väg; ett försök att åtminstone halvrationellt och halvvetenskapligt förstå samhällelig förändring?

En idémässig bakgrund till framtidsforskningens växande popularitet under andra halvan av 1960-talet finns i de utvecklingskritiska konjunkturer som skisserats ovan.[632] En annan bakgrund var de tekniker för planering av större militära projekt som utvecklats i USA sedan åtminstone andra världskriget och som gått under benämningar som operationsanalys och systemanalys.[633] Kalla krigets radikalt nya

vapentekniker gjorde historiska erfarenheter från tidigare krig mindre användbara, varför framtidsstudier togs i bruk för att försöka begripa vad ett termonukleärt krig skulle kunna innebära.[634] Via organisationer som RAND Corporation kom sedan dessa tekniker till användning i exempelvis stadsplanering, och snart fanns futurologi som en verksamhet i civila och privata sammanhang.[635] Det var främst i USA man ägnade sig åt framtidsstudier, men ämnet intresserade forskare även i många andra länder. Framtidsstudier, eller futurologi, blev under andra hälften av 1960-talet en snabbt växande gren av tillämpad samhällsvetenskap med stjärnnamn som Daniel Bell och Herman Kahn och institutionella inramningar som Commission on the Year 2000, som inrättades 1965 av American Academy of Arts and Sciences, RAND Corporation och Hudson Institute samt diverse företag.[636] Fältet behandlade frågor såsom ett kommande postindustriellt samhälle där vi arbetar mindre och har mer fritid, kommunikationsteknik, livsstilsfrågor (ökar mängden hedonism i samhällskroppen?), framväxten av icke-europeiska ekonomiska stormakter (ofta exemplifierat med Japan) och förstås miljö- och resursfrågor. Organisationer skapades, tidskrifter uppstod, futurologiska världskongresser sammankallades (den första i Oslo 1967).[637] Ett samhälle statt i snabb förändring försökte med hjälp av framtidsforskning begripa förändringens drivkrafter och i vissa fall styra utvecklingen mot önskade mål.

I Sverige kom framtidsforskningen att introduceras i framför allt tre olika sammanhang. För det första i det militära och då speciellt Försvarets forskningsanstalt, FOA, som tidigt efter andra världskriget börjat med operationsanalys och systemanalys. Det kunde gälla att matematiskt optimera och simulera såväl pansarslag som anskaffningen av nya komplexa vapensystem; matematik användes för beslutsstöd. Från slutet av 1950-talet fick den militära operationsanalysen större betydelse, mängden personal som arbetade med operationsanalys ökade kraftigt och en speciell avdelning inrättades, Planeringsbyrån (FOA P), som beskrivits som en central spindel i det svenska militära nätet.[638] När framtidsstudieverksamheten kom i gång i andra delar av samhället omkring 1970 fanns alltså redan en relativt storskalig inhemsk framtidsstudieverksamhet knuten till FOA.

För det andra i näringslivet. ”Skandiakoncernen satsar på framtidsstudier”, rapporterade en artikel i *Veckans affärer* 1969. Man eftersträvade med satsningen ett helhetsperspektiv:

> Svenska företag satsar alltmer på förutsättningslösa framtidsstudier – och utgår *inte* längre från det egna företaget, utan ställer samman en totalbild av hela samhällsutvecklingen och placerar från den utkikspositionen in det egna företaget någonstans i helhetsbilden.[639]

I artikeln lyftes Skandiakoncernen med dess direktör Pehr G. Gyllenhammar fram som ett föregångsföretag: det ”är det företag i Sverige som längst av alla systematiskt sysslat med att planera framtiden”. Andra företag som också var i gång med sådan verksamhet var, enligt artikeln, Astra, PLM, Sandvikens Jernverk och SCA. Ämnet förekom i flera nummer av *Veckans affärer* våren och månlandningssommaren 1969, och i vad som formade sig till en artikelserie om framtidsstudier kunde tidskriftens läsare bland annat möta futurologifursten Herman Kahn, som flugits över till Stockholm.[640]

I vissa fall tycks satsningarna på framtidsstudier ha hört hemma internt i företagen, som ett slags beslutsunderlag för ledningen, i andra går de att se som led i företagens marknadsföring i en tid då svenskt näringsliv ville visa att man stod i samklang med en värld i förändring; under några år var framtidsstudier ett hett område. Sålunda organiserade PLM ett framtidsseminarium i Malmö. Under några junidagar 1970 samlades i Malmö internationella förgrundsgestalter som Daniel Bell, Herman Kahn, Peter Drucker och Ota Šik (tillsammans med svenskar som Torgny T. Segerstedt och Tore Browaldh) för att dryfta det postindustriella samhället som man såg komma, framtidens företagsledningar, kommande livsstilsförändringar, datorisering och automatisering och mycket annat. *Sydsvenskan* rapporterade fortlöpande och det hela samlades även i bokform.[641] Det privata näringslivet blev alltså under några år i slutet av 1960-talet ett nytt organisatoriskt sammanhang för framtidsstudier.

Även om diverse företag på egen hand bedrev framtidsstudier, var den viktigaste näringslivsrelaterade framtidsstudiesatsningen den som formerades av Ingenjörsvetenskapsakademien, IVA, som tillsatte en kommitté 1967 med syftet att avgränsa och definiera begreppet framtidsstudier, kartlägga pågående aktiviteter och diskutera vilka behov av ytterligare insatser som förelåg.[642] IVA-kommittén samlade akademiker – matematikern Göran Borg (KTH), sociologen Gösta Carlsson (LU) – samt näringslivsföreträdare och näringslivsnära organisationer: STU, Styrelsen för teknisk utveckling, Skandiakoncernen, Telefonaktiebolaget L M Ericsson, Sveriges Mekanförbund, Norrbottens järnverk AB, Svenska Teknologföreningen. Till sig knöt man även FOA, som fick i uppdrag att göra ett antal utredningar.

Kommittén kom fram till att det ”inom ämbetsverk, företag och organisationer finns ett betydande intresse för systematiska framtidsstudier och att de flesta tillfrågade kände behov av ett svenskt centralt organ för ämnet”.[643] Man gick vidare med att skissera hur ett sådant institut skulle kunna vara uppbyggt och vilka dess arbetsuppgifter skulle vara. I korthet kan sägas att man föreslog inrättandet av ett svenskt institut för framtidsstudier som skulle knyta an till de industrinära

halvstatliga branschforskningsinstitut som växt fram i Sverige i sådan mängd under 1900-talet, speciellt under efterkrigstiden, inom allt från konserveringsteknik till betongforskning.[644]

Allt tycktes därmed vara på plats för skapandet av ett svenskt institut för framtidsstudier. Men förslaget kritiserades. Lars Ingelstam, matematiker vid KTH, pekade i en artikel i *Aftonbladet* 1969 på att IVA-studiens upplägg inte tillräckligt hade tagit fasta på att statsmakterna och det privata näringslivet hade olika uppfattningar om framtidsstudier och den planerande och styrande effekt på samhällsutvecklingen sådana studier kunde ha. Enligt Ingelstam hade en regering, åtminstone en socialdemokratisk sådan, ”intresse av betydligt mera aktiva, styrningsinriktade framtidsstudier än vad privatindustrin har”. IVA:s förslag om ett branschforskningsinstitut var feltänkt eftersom det gav för stor makt åt det privata näringslivet att styra verksamheten i institutet. I stället borde ett sådant institut vara helstatligt.[645] Framtidsstudier var för viktiga att släppa in industriella särintressen i; de var ett sätt att bedriva politik, menade Ingelstam, och därmed borde inte industrin ha så mycket att säga till om som i IVA-förslaget.

Att framtidsstudier uppfattades som ett sätt att intervenera i samhällsutvecklingen via ombud var en inte ovanlig åsikt. Den finns än starkare artikulerad i en artikel från 1971 av Jan Annerstedt och Lars Dencik.[646] De ser på de framtidsstudier som växt fram sedan mitten av 1960-talet som en

> hårdkokt disciplin för hårdkokta män utrustade med outtröttligt siffersinne, teknologisk skolning, datorer och anglo-cynisk jargong; en Herman Kahn, en Anthony Wiener, en Daniel Bell och en Eskil Block [har] invaderat den teknokratisk-byråkratisk-politiska debatten.[647]

Framtidsforskningens funktion, enligt Annerstedt och Dencik, ”är bl.a. att åt de styrande eliterna ge en gemensam referensram […] ett instrument för den styrande eliten” som skyler över klassmotsättningar och verkar i riktning mot ett framväxande korporativt styrelseskick.[648] Rapporten hade levererats av IVA, ”ett av industrins främsta påtryckningsorgan i forskningsfrågor”, som ”samordnade de stora företagens intresse för framtidsforskning”.[649]

Ingelstam, Annerstedt och Dencik var inte några enstaka röster, deras åsikter bar rakt in i regeringen, som tillsatte en arbetsgrupp med Alva Myrdal som ordförande. Den skulle dra upp riktlinjerna för det tredje sammanhang där framtidsstudier tog plats i Sverige åren kring 1970: statligt finansierade och organiserade framtidsstudier. IVA:s intresse för framtidsstudier upphörde inte, organisationen låg bland annat bakom en ”Förening för framtidsstudier” som ordnade

1971 utsåg statsminister Olof Palme en arbetsgrupp under ordförandeskap av statsrådet Alva Myrdal för att behandla frågor om framtidsstudier i Sverige. Arbetet resulterade i *Att välja framtid. Ett underlag för diskussion och överväganden om framtidssstudier i Sverige* (1972).

studiegrupper och seminarier och publicerade böcker.[650] Akademiskt fanns det doktorandkurser riktade till doktorander i industrirelaterade ämnen som företagsekonomi och teknikämnen, och längre fram bedrev IVA framtidsstudier under beteckningen Teknisk framsyn.[651] Men IVA, industrin och egentligen också FOA decentrerades i och med den socialdemokratiska regeringens agerande.

Myrdalsgruppens arbete avkastade slutbetänkandet *Att välja framtid*.[652] Mottagandet kan i korthet sägas ha följt förutsägbara linjer. *Aftonbladet* välkomnade det, medan flera liberala tidningar kritiserade vad man ansåg vara en koncentration av framtidsstudier med allt för stark koppling till kanslihuset och efterfrågade framtidsstudier som stod friare från politiska bindningar.[653] Remissvar från ungefär 130 myndigheter och organisationer kom in, de flesta positiva till betänkandet. LO såg framtidsstudierna som ett medel för samhällsstyrning, medan SACO varnade för en överskattning av användningen av dem som planerings- och styrningsredskap. Mer tekniska invändningar kom från exempelvis IVA, som kritiserade den i deras ögon allt för vida definitionen av framtidsstudier, vilken inbegrep såväl direkta insatser av offentlig planering som ren forskningsverksamhet.[654] FOA, som faktiskt sysslat med framtidsstudier, gick såväl i sitt remissvar som i en mer utförlig rapport emot denna öppnare och vida definition av

framtidsstudierna.[655] Kritiken till trots mottogs betänkandet, när det togs upp till behandling i forskningsberedningen i september 1972, i stort sett positivt.[656] Ett sekretariat för framtidsstudier knutet till statsrådsberedningen inrättades den 1 februari 1973.[657]

Låt oss dröja något vid begreppsanvändningen: vad kallade man detta hastigt framväxande fält, så omhuldat av allt från företag till statlig förvaltning, av såväl Alva Myrdal som unga näringslivslejon som Pehr G. Gyllenhammar? Valet av begrepp röjer både en kunskapsteoretisk och en forskningspolitisk positionering.

Under andra hälften av 1960-talet talade man i Sverige ömsom om framtidsstudier, ömsom om framtidsforskning, mer sällan om futurologi. Företag hävdade att de bedrev ”framtidsstudier”, vänsterkritikerna talade om ”framtidsforskning”. Ibland var det tvärtom så att industrikretsen pratade om ”framtidsforskning”.[658] Med tiden kom dock begreppet ”framtidsstudier” att dominera över ”framtidsforskning” i svenskt språkbruk. Varför?

I inledningen till *Att välja framtid* förs ett resonemang om begrepp:

> Internationellt förekommer begreppen *future research*, *futurology* och *Futurologie* tämligen allmänt, utan att man i dem lägger någon särskilt specificerad innebörd. Ordet *framtidsforskning* har lanserats och använts i Sverige, men det har också framförts flera goda skäl varför man borde föredra en mindre pretentiös benämning, t ex *framtidsstudier*. Ett väsentligt skäl är att man till framtidsstudieområdet måste föra en hel mängd verksamheter som snarare är tillämpning och utveckling av kända metoder än sökande efter ny kunskap, ett annat att det är oberättigat att med starkt prestigeladdade ord som ”forskning” eller ”vetenskap” skyla över osäkerhet, metodisk oklarhet och ofrånkomlig subjektivitet i gjorda uttalanden. Man kan också urskilja en risk att språkbruket förstärker en tendens att betrakta framtidsstudier som en angelägenhet främst för specialister (forskare, planerare) och därmed urholka det demokratiska och politiska elementet. Slutligen ställer givetvis uttalanden om framtiden andra kunskapsteoretiska problem än exempelvis empiriska eller logiska utsagor.[659]

Frågan om framtidsstudiernas vetenskaplighet och det därmed sammanhängande begreppsvalet skulle återkomma på andra håll, tillsammans med den forskningspolitiska preciseringen att verksamheten inte skulle vara en angelägenhet främst för specialister. Den senare återfinns exempelvis i inledningen till en programförklaring till ett av de forskningsprojekt som bedrevs i regi av Sekretariatet för framtidsstudier. Där poängteras att genom att

> arbeta i öppenhet och gå ut med material till den allmänna debatten – till partier, folkrörelser, studieförbund, massmedia och direkt till intresserade människor – kan framtidsstudierna bidra till demokratisk förankring av planering och beslutsfattande och motverka tendenser till expert- eller elitstyre.[660]

I *Sverige i världen – tankar om framtiden*, slutrapporten för samma projekt, reflekterar författarna över framtidsstudiernas vetenskapliga status. Verifiering, falsifiering och prövning av framtidsforskningens utsagor låter sig knappast göras utan framtidens facit. Framtidsstudier har också möjligheter att påverka människors handlande – ”det är f ö inte sällan deras syfte” noteras det med en blinkning åt den samhällsplanerande ådran i framtidsforskningen – och därmed skapa en självuppfyllande profetia genom att få människor att handla i den riktning den pekar, vilket ju knappast gör utsagan till kunskap om framtiden. Och så skriver man:

> Egentligen kan framtidsstudier inte sägas innebära att vi har *kunskap* om framtiden, bl a av de skäl som anförts. Men detta får inte skymma det faktum att vi i vissa fall faktiskt drar slutsatser om det förflutna grundade på ett källmaterial som kan vara långt magrare än det underlag på vilket vi kan basera framtidsutsagor.
>
> Några anspråk på att företräda en sträng vetenskaplighet har inte projektgruppen. Det är heller ingen tillfällighet att termen ”framtidsstudier” föredragits framför det mer pretentiösa ”framtidsforskning”. Detta betyder dock inte att alla anspråk på vetenskaplighet lämnats åt sidan. Det är nämligen fullt möjligt att tillämpa en vetenskaplig metodik på det material som tjänar som underlag för framställningen. Det framstår t o m som ett krav att så sker eftersom dessa metoder utarbetats och framgångsrikt prövats på ett likartat material i samhällsforskningen. Underlaget för studien måste således bearbetas på ett lika stringent sätt som sker inom andra fack. De framtidsutsagor som göres kan inte prövas på ett empiriskt material, men kriterier som teoretisk konsistens, relevans för problemområdet, validitet och krav på tillräckligt underlag för hypoteser både kan och måste användas i framtidsstudier. I denna mening kan också framtidsstudier göra anspråk på vetenskaplighet.[661]

Det är detta begreppsresonemang, detta val av begrepp som alltså samtidigt signalerade en mindre tvärsäker kunskapsteoretisk hållning (men ändå med vissa

anspråk på vetenskaplighet) och avvisade en icke-demokratisk och expertisdominerad elfenbenstornsposition för framtidsstudierna, som senare kom att ge avtryck i det svenska sättet att bedriva framtidsforskning.

Kanske kan man åren 1972 till 1978 notera en viss förskjutning från den myrdalska utredningens betoning av ”osäkerhet, metodisk oklarhet och ofrånkomlig subjektivitet” till den lundensiska forskargruppens betoning på att ”kriterier som teoretisk konsistens, relevans för problemområdet, validitet och krav på tillräckligt underlag för hypoteser både kan och måste användas i framtidsstudier”. Därmed skulle det vara ett tecken i tiden som understryker ett resonemang hos Johan Asplund, som 1979 diskuterar terminologifrågan i inledningen till sin bok om framtidsstudier. Efter att i blockcitatets form lyft fram den myrdalska utredningens avståndstagande från begreppet ”framtidsforskning” och anledningarna till detta, berättar Asplund att han väljer att i boken omväxlande och utan direkt åtskillnad använda begreppen futurologi, framtidsforskning och framtidsstudier. Skälen är delvis praktiska – ”framtidsstudier” och dess böjningar kan bli otympliga – men framför allt är det en forskningspolitisk och vetenskapsteoretisk markering: ”uttrycket ’framtidsstudier’ är på väg att få just sådana betydelsenyanser, som förslagsställarna [läs: den myrdalska utredningen] ville undvika.”[662] Asplund menade att framtidsstudierna höll på att bli såväl prestigeladdad vetenskap som en angelägenhet främst för specialister, forskare och planerare – precis det man försökte undvika när man omkring 1970 drog upp riktlinjerna för en framtidsforskning som forskningspolitiskt och kunskapsteoretiskt skilde sig från den FOA-baserade verksamheten.

Det har därmed blivit dags att närma sig de lundensiska historiker som arbetade med framtidsstudier. Det gäller dels Birgitta Odén, som ingick i den arbetsgrupp som arbetade fram betänkandet som ledde till Sekretariatet för framtidsstudier, dels en forskargrupp under ledning av Sven Tägil vilken drev ett av de större projekt som Sekretariatet för framtidsstudier finansierade under 1970-talet.

Historiens nytta

Kring Alva Myrdal samlades ett antal experter för att utreda behovet och implementeringen av framtidsstudier i Sverige. En av dessa experter var Birgitta Odén, sedan 1965 professor i historia vid Lunds universitet.[663] Odén tillhörde, om man så vill, den Stockholmstillvända delen av lundaprofessoratet och samverkade på diverse vis med olika aktörer utanför universitetet på nationell nivå. Till exempel satt hon i forskningsberedningen sedan februari 1969 (då hon efterträdde Erik Lönnroth som historiker i denna församling). Vidare hade Birgitta Odén en

historisk grundsyn som vette åt det samhällsvetenskapliga hållet och hon reflekterade gärna över frågor kring historievetenskapernas användbarhet och samhällsrelevans. Hennes ideal var knappast idiografisk knappologi.[664] I uppsatserna ”Clio mellan stolarna” och ”Historiens plats i samfundsforskningen” hade hon argumenterat för ett närmande mellan historia och samhällsvetenskaperna.[665]

Samhällsvetare hade sedan länge tagit täten vad gällde samhällsrelevans och den universitetsbaserade vetenskapens möjligheter att knyta an till utomvetenskapligt formulerade problemkomplex, något som efterfrågades åren kring 1968. Odén var en bland flera historiker som försökte ompositionera historieämnet för att på så sätt återta förlorad mark, förlorade resurser, förlorad samhällsrelevans.[666] En av dessa resurser var förstås studenter; risken var stor att historikernas seminarierum dränerades på studenter om dessa i stället valde att läsa ämnen som uppfattades som mer samhällsrelevanta. Odén såg på sin samtid som en tid då politikerna för sitt beslutsfattande i allt högre grad var ”beroende av vetenskaplig information för sitt val av handlingsalternativ” och därför var det självklart att politikernas intresse för målforskning ökade. Forskning styrd mot vissa problemområden fick allt större betydelse för samhället och därför kom frågor om prioriteringar upp på dagordningen. Och i dessa prioriteringar skulle ”avnämarna” värdera ett universitetsämne med hänsyn till dess användbarhet. Inomvetenskapliga kriterier och att universitetens kunskapsproduktion har ett egenvärde var den andra sidan av myntet.[667] Det fanns, menade Odén, många exempel från exempelvis medicinsk och naturvetenskaplig forskning där grundforskning blivit avgörande för den målinriktade forskningen och vice versa. Man borde, generellt sett, ha bägge två: ”Det maximala utbytet – ur politikernas synpunkt sett – ger en väl genomförd balansering mellan grundforskning och tillämpad forskning.”[668]

Efter denna allmänna genomgång av grundforskning och målinriktad forskning vände så Odén blicken mot historieämnet vid svenska universitet. För länge sedan var så gott som all historisk forskning målinriktad och använd av politiker, men detta hade förändrats på grund av både metodutveckling inom ämnet och den politiska utvecklingen utanför ämnet. Historieämnet hade blivit grundforskning, forskningsproblemen valdes och värderades utifrån inomvetenskapliga kriterier. Men det skulle inte behöva vara så, staten skulle mycket väl kunna stödja såväl grundforskning som tillämpad historisk forskning. Men vad skulle då denna användbarhet innebära för historieämnet?

Odén tänker sig tre huvudsakliga kategorier. Dels är det ”kulturkonsumtion”, populärvetenskap byggd på vetenskaplig grund för en historieintresserad allmänhet. Denna måste vara av uppdaterat snitt:

Historieprofessor Birgitta Odén, här på en bild från 1970, bidrog med en förstudie till den myrdalska arbetsgruppen om framtidsstudier.

> Det är socialpsykologiskt viktigt, att det som erbjudes är vetenskapligt korrekt och icke belastat av äldre generationers värderingar. Typiskt för kvardröjande värderingar är de nationella värderingsskalor, som länge snedvred den historia, som skrevs på icke-vetenskapligt språk.[669]

En kategori är forskare inom andra vetenskaper som kan tänkas efterfråga historisk forskning. Ytterligare en kategori utgörs av politiker som behöver kunskap om trender eller fenomen i samhället och kulturen som repeteras. På detta område har universitetens historiker mer eller mindre lämnat *walk over*: historiska forskningsresultat efterfrågas knappast av politiker längre, i stället har statistiker, nationalekonomer, statsvetare, psykologer, geografer och sociologer samhällsplanerarnas och politikernas öra. Anledningen är att historiker vanligtvis forskar på individualiserade ämnen, resultaten ger inte grundvalar till diskussion av olika handlingsalternativ. Det skulle kunna vara annorlunda: inser man ”hur

starkt influerad aktuell politik kan bli av härskande uppfattningar om förflutna händelser" inser man vikten av historisk sakkunskap i den politiska processen.[670]

Lundensiskt förarbete till Att välja framtid

Birgitta Odén var sålunda väl skickad att ingå i den grupp experter som skulle dra upp riktlinjerna för framtidsstudier, ett område där samhällsvetare och humanister i förening skulle bidra till att forma samhället genom att välja framtid. I sitt huvudsakliga bidrag till den myrdalska arbetsgruppen, förstudien *Planering, värdestruktur och demokratisk participation. Ett försök till tvärvetenskaplig problembeskrivning* ("denna rapport som min man spydigt kallade 'Birgittas röda helvete'") reflekterade Odén över historikerns bidrag till framtiden och samtiden.[671] "Som framtidsstudiegruppens enda humanist föll det på min lott att reflektera över *värderingarnas* roll i de samhällsprocesser, som skulle föra in oss i det framtida samhälle som skulle skapa ramarna för 'det goda livet', som var målet med framtidsstudierna", har Odén skrivit i en tillbakablick.[672] Man såg framtidsstudier som något som skulle kunna skapa ramar för ett visst slags samhälle. Det fanns inslag av samhällsstyrning i framtidsforskningen, menade Odén.

Givet en sådan styrande effekt av framtidsstudier blir det viktigt vem som utför framtidsstudierna och i vilka politiska kontexter och med vilka ideologiska förtecken den bedrivs. I en forskningsöversikt i början av rapporten går Odén igenom hur värdefrågorna tacklats av de olika delar av den internationella framtidsforskningen. Hon upprättar en framtidsstudietaxonomi och tittar på behandlingen av värdefrågor inom teknologisk, ekologisk och samhällsvetenskaplig/humanistisk futurologi, vid futurologiska konferenser samt inom svenska framtidsstudier. I avsnittet om teknologisk futurologi noterar Birgitta Odén att arbetet med tekniska prognoser inom bland annat OECD var en tidig del av de futurologiska studierna och att värderingsfrågorna där varit underordnade till en början, men att de på senare tid kommit att ta allt större utrymme. Intresset för värdefrågor är i tilltagande bland teknologiskt förankrade futurologer. Explicit nämner hon Erich Jantsch, som menar att den industriella sektorn

> fungerat som innovationsfaktor för ett antal viktiga värderingsförändringar – som exempel nämns internationalism och tvärvetenskaplighet – och han drar av detta slutsatsen, att teknologin kan leverera positiva bidrag till värdeproblematiken. I förlängningen på de teknologiska framtidsstudiernas nyväckta intresse för värdeproblemen ligger ibland ett klart uttalat anspråk på att industrin skall framträda som planerare också för samhället.[673]

Industrin som aktiv deltagare i värderingsförändringar? Privat näringsliv som planeringsorgan för samhällsutvecklingen? Nej, tack, replikerar Odén, det strider mot ”demokratiska grundprinciper” och behöver beaktas och bemötas. Här ser vi tydligt hur den framtidsforskning som formerades kring det politiska etablissemanget, enkannerligen socialdemokratin, reagerade på vad man såg som allt för mycket inflytande från det privata näringslivet på vitala samhällsförändringar som borde vara den rena politikens domän. Man menade, och var rädd för, att näringslivet skulle komma att använda futurologin för att bedriva politik. Och det var kanske en inte helt ogrundad rädsla, givet den höga grad av futurologisk aktivitet som utvecklats inom näringsliv och industrinära organisationer som IVA åren efter 1965.

Men det var inte enbart det privata näringslivets användning av framtidsstudier för att intervenera i samhällsutvecklingen som Odén varnade för och agerade mot. Hon markerade även mot ett slags naturvetenskaplig offentlig expertkår, som hon menade riskerade ta över frågor som var politiska, och gav som exempel debattörer som med miljöproblemen för ögonen argumenterat för att biologer och annan naturvetenskaplig expertis skulle få en särställning i politiken. Tematiken stod inte minst på dagordningen efter Romklubbens *Limits to Growth*, J.W. Forresters arbeten och, här hemma, böcker av Georg Borgström, Gösta Ehrensvärd och Kerstin och Hannes Alfvén. Odén menade att forskarnas krav på speciellt inflytande över den politiska processen var problematiskt ur demokratisk synvinkel. Hur skulle ett politiskt ansvar kunna utkrävas av forskarna ”för en verksamhet, som till sina följder är politiska”? Därför ”måste enligt min uppfattning alla krav på en särställning för en forskarelit avvisas”, skrev hon.[674]

I denna specialrapport återfinns även ekon av de internvetenskapliga debatter om historieämnets mål och metoder som Odén, som vi sett ovan, drivit i flera år. Nya historiska kunskaper kan ha ett värde i sig. De kan även bedömas utifrån utomvetenskapliga kriterier: ”de historiska forskningsprodukterna skulle kunna anpassas till samhällsplaneringens behov”, en motivering för historisk forskning ”som icke är accepterad inom skrået.”[675] Konsten för konstens egen skull, alltså, tycktes den allenarådande bilden vara bland Odéns historikerkolleger; de värjde sig för den nyttomotiverade humanistiska forskning som hon själv pläderade för.

Men om Odén inte fann så många nomotetiskt anstuckna nyttoinriktade kolleger ute på universitetens historieinstitutioner hade hennes idéer desto lättare att få fäste i de kretsar som låg bakom Sekretariatet för framtidsstudier. När detta väl inrättats kom en ansenlig del av dess resurser att tillfalla ett historikerlett projekt förlagt till Lunds universitet. Odén hade framgångsrikt karvat ut en forskningspolitisk nisch där flera historiker framgent kunde verka.

Sverige i världen

Men hur gick det då till att bedriva framtidsstudier i en akademisk kontext? Vilka metoder använde man, hur organiserade man forskningen, vilken påverkan fick framtidsstudierna inom respektive utom universitetet? Dessa är några av de frågeställningar vi tar med oss när vi nu studerar ett sådant projekt lite närmare.

En av de första uppgifterna för Sekretariatet för framtidsstudier var att sjösätta fyra större projekt. Riksdagen hade inledningsvis beslutat anslå 4 miljoner kronor till framtidsstudier. Hälften gick till att finansiera tre projekt, medan det fjärde, ”Energi och samhälle”, anvisades medel direkt av riksdagen.[676] Projekten sattes i gång 1974–75 med avsikt att ”ge ett bättre beslutsunderlag för politiker och andra beslutsfattare” samt ”bidra till ett ökat framtidsmedvetande i samhället”.[677] De fyra projekten var produktiva med en avkastning på sammanlagt ett sextiotal delrapporter och halvdussinet böcker, vilket överträffade Sekretariatets förväntningar. Projekten samlade universitetsforskare och experter från olika akademiska discipliner och kan ses som ett uttryck för 1970-talets samhällsorienterade och relevanscentrerade akademiska forskning. ”Projektgruppernas självständighet och ansvar skall inte utesluta nära och informella kontakter med bl a sekretariatet för framtidsstudier och den departementala referensgruppens medlemmar”, noteras det i en tidig rapport som beskrev projektens upplägg.[678] Projekten tog sig an fyra sektorsöverskridande problemområden, som ansågs vara av vikt för samhällsplaneringen. Den sedvanliga organisationen för planering och beslut i samhället var ofta sektoriellt uppbyggd, medan många långsiktigt betydelsefulla problem spände över flera samhällssektorer, påpekade man. Universitetens organisationsformer var inte heller optimala för de problemområden av hög komplexitetsgrad som aktualiserades i långsiktig planering och samhällsanalys: ”Även i förhållande till universiteten och forskningsinstitutionerna innebär framtidsstudier att existerande gränser – mellan ämnen, fakulteter, forskningsråd etc – måste brytas.”[679] Förutom det nämnda ”Energi och samhälle” hette projekten ”Arbetslivet i framtiden, ”Resurser och råvaror” och ”Sveriges internationella villkor”. Det är det sistnämnda som vi nu riktar blicken mot.

Det var knutet till Lunds universitet och leddes av historikern Sven Tägil, som hade disputerat på en källkritisk avhandling om Valdemar Atterdag men rört sig i riktning mot det slags nutidsrelevanta, mer teoriintresserade och mer samhällsvetenskapsnära historikerideal som var Odéns.[680] Projektet hade utarbetats inom Sekretariatet för framtidsstudier och i samråd med den departementala referensgruppen. Redan i remissvaren till betänkandet *Att välja framtid* hade det framkommit önskemål om en analys av hur Sverige relaterade till internationella

förändringar under ett längre tidsperspektiv. Projektet var tvärvetenskapligt men historikertungt. Förutom Tägil ingick tre andra historiker från historiska institutionen vid Lunds universitet: Bo Huldt, Rune Johansson och Lars Niléhn. Till dessa kom två samhällsvetare, Thomas Hörberg vid statsvetenskapliga institutionen, Lund, och Svante Iger, nationalekonomiska institutionen vid Stockholms universitet och Utrikespolitiska institutet. Ytterligare forskare knöts till projektet under kortare eller längre tid, som meteorologen Henning Rodhe, historikern Göran Andolf och litteraturvetaren Richard McKinney.

Projektet var med den tidens måttstock välfinansierat, och det fanns gott om medel avsatta för såväl forskarlöner som sekreterarresurser, resor med mera.[681] Man hade relativt täta kontakter med Sekretariatet och även med den referensgrupp med företrädare för olika departement som knutits till projektet. Referensgruppen innehöll flera framträdande och högprofilerade personer, bland dem Inga-Britt Ahlenius vid handelsdepartementet och Hans Blix, Inga Thorsson och Sverker Åström vid utrikesdepartementet.[682]

Vid Lunds universitet fanns även andra forskare och miljöer med anknytning till framtidsstudier, och Sven Tägil och hans kolleger samverkade periodvis med några av dessa. Fram växer bilden av ett lundauniversitet där framtidsstudier tog plats bland andra forskningsfält, inte sällan oortodoxa i sitt förhållningssätt till ämnestraditioner. En del av förnyelsen av universitetetsforskning och -utbildning kom i samband med att nya ämneskombinationer och tvärvetenskapliga perspektiv tilläts växa fram. Sociologen och fredsforskaren Håkan Wiberg disputerade 1977 på en avhandling som behandlade freds- och konfliktproblematiker ur ett framtidsperspektiv, tillkommen i ett projekt under ledning av Johan Galtung.[683] 1966 inrättades en avdelning för freds- och konfliktforskning vid samhällsvetenskapliga fakulteten, centrerad kring Wiberg. Tägils intresse för teknikens roll i samhällsutvecklingen ledde till vad man kanske kan kalla en affinitet med Stevan Dedijer, som i slutet av 1960-talet initierade en stundtals livaktig verksamhet inom områden som forskningspolitik och analyser av teknikens och vetenskapens roll i samhället under beteckningen Forskningspolitiska programmet, senare Forskningspolitiska institutet.[684]

Den tägilska projektgruppen var noga med att poängtera att man inte försökte skapa kunskap om framtiden. Utsagorna om framtiden var förstås inte empiriskt prövbara. Likafullt underströk man att kriterier som teoretisk konsistens, relevans för problemområdet och krav på tillräckligt underlag för hypoteser var väsentliga beståndsdelar när man bedrev framtidsstudier. Inget fritt tyckande, ”en inventering och prövning av tankar och alternativ, dock med formella krav som lånats från vetenskapens värld”.[685] ”En framtidsstudie är varken en utredning eller ett

I mitten på 1970-talet fick historikern Sven Tägil i uppdrag av Sekretariatet för framtidsstudier att leda ett projekt om hur Sverige relaterade till internationella förändringar under ett längre tidsperspektiv. Bild från 1998.

forskningsprojekt, men har stark släktskap med båda."[686] Man vände sig huvudsakligen till de som kände en befogad oro inför framtiden men som samtidigt var beredda att göra något åt denna framtid. Dess ambition var inte att skapa ett facit till en enda framtida utveckling, utan snarare att stimulera till debatt och ett tänkande kring framtidsfrågor.[687] Man ville medverka till att skapa ett framtidsmedvetande, "bidra till att fördjupa demokratin genom att bredda förståelsen för långsiktiga problem" och menade sig vilja motverka samtida tendenser till ett "expert- eller elitstyre" genom att interagera med det omgivande samhället.

Hela det svenska samhället i allmänhet stod som en potentiell mottagare av det universitetsbaserade projektets resultat och detta breda relevanssammanhang hade snarast förstärkts av det ökande internationella medvetandet hos allmänheten under efterkrigstiden, hävdade man i programförklaringen. Förmodligen upplevdes det som extra viktigt att poängtera denna interaktiva sida hos framtidsstudierna; Dencik och Annerstedt hade, som vi sett ovan, några år tidigare förknippat framtidsstudier med skapandet av verktyg för de styrande

eliterna och de var knappast ensamma om att se framtidsstudiernas teknokratiska konnotationer. Samtidigt som denna öppenhet gentemot det omgivande samhället i form av folkrörelser, studieförbund, massmedier och övriga intresserade individer var en utgångspunkt för projektet, strävade man även efter att interagera med det politiska systemet. Tägil och hans kolleger positionerade framtidsstudierna som, som man uttryckte det, en brygga mellan forskning och politik. Mycket annan interaktion mellan forskning eller annan expertis och de politiska aktörerna var sektoriellt organiserat och här öppnades en möjlighet för framtidsstudierna att bidra med något kvalitativt nytt i relationen mellan expertis och politik; att medverka till att beslutsfattare på olika nivåer konfronterades med hittills oprövade alternativ.[688]

Projektets studieområde var Sveriges samspel med den internationella omvärlden över ett längre tidsperspektiv (vilket definierades som i runda tal tiden fram till år 2000). Vilka var Sveriges möjligheter att utöva inflytande på det internationella planet, hur påverkade olika omvärlden den nationella handlingsförmågan och hur skulle denna koppling mellan Sverige och omvärlden kunna förändras, givet diverse utvecklingstendenser i den internationella politiken? Frågorna hanterades genom att man i slutrapporten från 1978, *Sverige i världen – tankar om framtiden*, drog upp fyra alternativa utvecklingsscenarier för världen. Fyra begrepp hade använts som sorteringsinstrument: konflikt och samarbete, internationalisering och desinternationalisering. Varje scenario hade utarbetats av en av projektets forskare och byggde på det arbete man under projektet utfört och avhandlat i en omfattande mängd delrapporter.

Ekonomen Svante Iger tecknade i sitt bidrag en global utveckling präglad av internationalisering och samarbete. Han lät ekonomiska faktorer vara de primära drivkrafterna i en världsutveckling där den rika världen även i fortsättningen var just rik och byggd på kapitalism – någon expansion av kommunismen såg han inte framför sig. De ekonomiskt hårda åren under 1970-talet med dess ökande inflation och arbetslöshet och minskande tillväxt i västländerna hade lett till ökande protektionism och att diverse handelshinder rests. I den förhållandevis optimistiska värld som Iger såg framför sig skulle protektionismen minska, helt enkelt därför att USA, EG och Japan hade så mycket att vinna på minskade handelshinder. Iger såg möjligheten att en ny internationell ordning skulle uppstå, baserad på kapitalism och samarbete. Det skulle förutsätta en samordning av den ekonomiska politiken mellan USA, EG-länderna och Japan. Tredje världen upptog ett visst utrymme i Igers framtidsscenario; u-länderna skulle inte kunna utmana kapitalismen. En gemensam politik från den rika världen visavi tredje världen sågs som nödvändig för den globala strukturomvandlingen som Iger talade om och som

byggde på en ökad industrialisering av de fattiga länderna. Han såg en framtid där USA:s hegemoni alltjämt ökade, Västeuropa och Japan förhöll sig relativt självständigt gentemot USA och EG fortsatte att integreras ekonomiskt. Västerlandets ekonomiska samarbete med Sovjet, Östeuropa och Kina antogs öka åren fram till 2000. Tekniskt utvecklingssamarbete mellan olika länder innebar att även mindre länder skulle kunna förnya sin industri. Iger gav som exempel solenergiteknik eller havsteknik för att exploatera resurserna på havsbottnen.

För Sveriges del bestod utmaningen i att uppdatera landets industri. Det som talade för att Sverige skulle kunna ta sig igenom strukturkrisen och få en konkurrenskraftig och mer högteknologiskt baserad industriproduktion var vår välutbildade arbetskraft och avancerade tekniska kunskap. Iger såg ett Sverige som utvecklades i riktning mot vad han kallade plankapitalism, karakteriserad av expansion av den offentliga sektorn, ökad ”demokratisering” genom införande av löntagarfonder samt ett större utrymme och möjlighet för staten att via central planering samordna den ekonomiska politiken. Statsmakternas ökande betydelse skulle komma att leda till en växande makt för byråkrater och experter; politiskt såg Iger här en möjlig urholkning av parlamentarismen och ”etableringen av en ’permanent’ mittenregering som representerar en överväldigande folkmajoritet”.[689]

I ett appendix till Igers kapitel gavs ett alternativt framtidsscenario, utvecklat av Iger tillsammans med meteorologen Henning Rodhe. Här är drivkrafterna i världens utveckling framför allt kopplade till naturresurser. Klimatförändringar beroende på användningen av fossila bränslen, dålig jordbrukspolitik i tredje världen och parasitangrepp med mera leder till en global livsmedelskatastrof. I-ländernas medborgare dras till utomparlamentariska alternativrörelser och antikärnkraftsengagemang samt reser krav på radikala samhällsförändringar. Samfällt agerar den rika världen för internationellt samarbete på livsmedelsområdet och ökad reglering av de onda multinationella livsmedelsföretagens verksamheter i u-länderna. Som pricken över i avvecklas fossila bränslen och utvecklas förnybara energikällor.

Historikern Bo Huldt bygger ett scenario förankrat i forskningsområdet internationell politik. Två huvudsakliga konfliktdimensioner diskuteras, öst–väst och nord–syd. Huldt tecknar en skiss där det först råder ett harmoniskt förhållande inom den rika världen; öst och väst samverkar, nedrustar och får njuta av fred och ekonomisk tillväxt. En vändpunkt – ”som tänkes förlagd omkring 1990” och ”kan knytas till enskilda dramatiska händelser men framstår som ett resultat av en längre tids utveckling” – raserar den harmoni som präglat 1980-talet.[690] Energikris, störningar i världshandeln, social oro sätter sin prägel på politiken. Öst- och Västtyskland graviterar mot varandra, varpå Sovjet oroas av upplösningstendenser i Östeuropa och tysk revanschism; i det sovjetiska ledarskiktet skissar

man på reaktioner på vad man uppfattar som en hotande inringning. I-länderna får allt svårare att få tag i billiga råvaror i syd, bland annat till följd av gerillakrig i Sydafrika och andra krishärdar. Europa rullar tillbaka 1980-talets avväpning, det kalla kriget blir allt kallare men händelseutvecklingen gör halt innan ett storkrig mellan Öst och Väst hinner bryta ut.

En annan scenarioskiss handlar i stället om en konflikt mellan nord och syd. U-länderna gör i någon mening gemensam sak mot den rika världen. Kraftig upprustning i tredje världen, förstås underblåst av Saab, Bofors och deras kolleger och konkurrenter, gör att syd blir mer potent. Nords möjligheter att intervenera i u-länderna minskar. Kärnvapenspridningen gör sitt till för ombalanseringen och under 1980-talet skaffar sig länder som Egypten, Iran och Pakistan egna kärnvapen. Dessutom finns möjligheten att de fattiga länderna ”kan frestas tillgripa olika former av gerillakrig, terrorverksamhet, stöd åt utomparlamentarisk opposition etc *i i-länderna* för att genom systematisk ’utpressning’ genomdriva speciella krav”.[691]

Likt Iger och Rodhe poängterar Huldt att ekologiska faktorer och brist på naturresurser kan komma att påverka relationen mellan nord och syd. Ökad koldioxidhalt i atmosfären ger förskjutningar av klimatzoner, vilket ger negativa effekter för jordbruk i tredje världen, vars politiska relationer till väst försämras, eftersom man anser att väst bär huvudansvaret. De fattiga länderna kanske inte ens får uppleva en rudimentär industrialisering. Resurskriser kan mycket väl få stor betydelse. Under 1980-talet uppstår diverse olika regionala maktcentra, block och allianser i den tredje världen. Omkring 1990 blir u-länderna allt mer offensiva i sin kritik av och motstånd mot norr. En drastisk eskalering kan inte uteslutas. Syd riskerar ett nederlag, men kostnaderna för nord blir höga. ”En utdragen konflikt på låg nivå torde för syd vara ett mer utsiktsrikt alternativ” i stället för högintensiv krigföring.[692] Nords ledande ställning försvinner när syd, anförda av Indien och/eller Kina, attackerar i en serie globala konvulsioner omkring sekelskiftet 2000. Huldt öppnar dock för möjligheten att industriländerna i kraft av överlägsen teknologi krossar upproret och behåller sin dominans.

Sveriges utveckling sedan 1945 beskrivs av Huldt som tre gyllene decennier: stabilitet, ekonomisk utveckling, välstånd, inrikes- och utrikespolitisk handlingsfrihet. Omkastningarna i de internationella relationerna som skisserats påverkar Sverige. Vårt nordliga läge kanske räddar oss från direkta kärnvapenattacker från syd, värre är det med riskerna för terroraktioner. Handelskrig och blockader blir mycket allvarliga för vår högindustrialiserade välfärdsstat. Även om vi skulle kunna upprepa konststycket från de två första världskrigen och hålla oss utanför även ett tredje skulle vi få stora problem, eftersom de ekonomiska beroenden som knyter oss till globala fenomen i dag är så mycket större. Ett allt mer komplext svenskt

samhälle än det förhållandevis homogena land som klarat sig genom två tidigare världskrig förändrade förutsättningarna för den samhälleliga sammanhållningen, menade Huldt. Utrikespolitiskt måste Sveriges roll som brobyggare förmodligen överges; i ett hårdare internationellt klimat tvingas landet att tona ned sin profil som ”världssamvete” till förmån för en mer traditionell diplomatisk interaktion.

I statsvetaren Thomas Hörbergs studie driver världen mot konflikt och desinternationalisering. Ökningen i internationella förbindelser avbryts och de enskilda staterna får större betydelse som aktörer. Hörberg behandlar säkerhetspolitik och ser i den nära framtiden tendenser till upplösning av de blockbildningar som formerats kring de bägge supermakterna. NATO-samarbetets sammanhållande funktion upphör i takt med att de ekonomiska motsättningarna mellan USA och Västeuropa eskalerar; önskan att skydda den egna nationens ekonomi leder till handelsrestriktioner och rent av handelskrig. Östblocket å sin sida har en centrifugalkraft som påverkas av hur den kommunistiska världsrörelsen utvecklas: framgångar för kommunistpartier i de västeuropeiska länderna leder till att Sovjets dominans i östalliansen utmanas och länder kan tänkas lämna östblocket för att orientera sig västerut. Tillsammans med allt fler inslag av statlig reglering i de västerländska ekonomierna gör dessa processer att skillnader mellan det kapitalistiska och de socialistiska systemen blir allt otydligare.

Konfliktmetoder och sätten att skapa maktbaser förändras. Massförstörelsevapen sprids till allt fler länder och till de militära maktmedlen fogas dessutom kontroll över naturresurser och livsmedelsproduktion. I förlängningen degraderas de bägge supermakterna till två bland en uppsättning stormakter, som var och en dominerar en region i världen. Kring dessa stormakter flockas ett antal småstater. I paletten av aktörer ingår även icke-statliga internationella organisationer, i likhet med transnationella företag. Liksom Huldt ser Hörberg hur terrorgrupper, befrielserörelser och separatiströrelser pekas ut som betydelsefulla, kanske kommer rent av terrorism ”i viss utsträckning ersätta krig som den allvarligaste konfliktformen mellan stater”.[693] Dessutom diskuterar Hörberg, som flera andra i projektet, de konflikter som kan förorsakas av klimatförändringar, ozonhål och andra ekologiska drivkrafter.

Sammantaget orsakar detta befolkningstryck och produktionsstörningar som i sin tur leder till svältkatastrofer. Kina krigar mot Sovjetunionen om det råvarurika Sibirien. Warszawapakten vittrar, NATO likaså. Mängder av inbördeskrig och lokala krig pågår världen över. I brist på NATO satsar de enskilda EG-länderna mer på egen upprustning. Storbritannien, Frankrike och Spanien har stora problem med regionala befrielserörelser. Västtyskland rör sig mot målet – återförening – genom att stödja antiryska rörelser i öst ekonomiskt och militärt. Även om

Hörberg inte vill utesluta en direkt svensk anknytning till EG eller östblocket konstaterar han att en självständig ställning mellan blocken bäst överensstämmer med svensk tradition. Dessutom upprättar vi samarbete med transnationella företag och bilateralt med u-länder samt utvecklar det nordiska samarbetet.

Även historikern Rune Johansson diskuterar ekologiska faktorer – klimatförändringar till följd av användning av fossila bränslen, kärnkraft och vikten av att ställa om till förnybara energikällor – liksom värderingar, kulturmönster och livsstilar. Konsumtion och frågan om vad som ger social status kan vara drivkrafter för utvecklingen, liksom jäkt och stress och risken att människors känsla av identitet går förlorad i ett modernt samhälle präglat av massmedier och arbetsplatser där individer i hög grad är utbytbara. Etnisk och nationell samhörighet kanske inte alls har spelat ut sin roll, internationaliseringen till trots; Johansson ser en utveckling där nationalitet kommer att fortsätta att spela en viktig roll i den politiska utvecklingen de närmaste decennierna. Reaktioner på internationaliseringen leder till desinternationalisering. Industrier som flyttar från väst till öst eller syd kan leda till arbetslöshet som i sin tur kan leda till klassmässiga eller nationalistiska uttryck. För u-ländernas del drivs nationalismen bland annat av de känslor av nationell identifikation som väcktes i och med frigörelsen från kolonialmakterna.

I Johanssons scenario krymper gradvis USA:s globala roll. USA:s engagemang i Europa, Afrika och Östasien minskar. Sovjetunionen får inhemska problem när medborgarna efterfrågar ökad levnadsstandard. De östeuropeiska länderna kräver ökad självständighet, etniska problem kan tillstöta i öst och vi får en försvagning av Warszawapakten. Japan närmar sig Kina; de är komplementära och Japan behöver råvarutillförsel och marknader att avsätta sina produkter på. I flera europeiska stater tar eurokommunistiska partier plats i regeringen men möter stora problem med att klara ekonomin, varpå de diskrediteras; initiativet på politikens vänsterflygel övertas av utpräglat radikala grupper med förankring hos intellektuella och studenter snarare än arbetare. Dessa väljer ofta utomparlamentariska kampmetoder, som i Italien. Kanske kan extremhöger och partier likt Glistrups framstegsparti bryta fram i andra stater där en auktoritär och konservativ tendens gör sig gällande. Man kan räkna med skärpta konflikter mellan infödda och invandrargrupper, liksom separatism i till exempel Bretagne, Korsika och Baskien.

I en alternativ scenariomodell, som han själv karakteriserar som ”utpräglat spekulativ”, ser Johansson hur man vänder ryggen åt moderniteten.[694] Decentralisering blir ett ledord för en samhällsutveckling där människor söker ett liv i harmoni med naturen. Lokal organisation, små enheter, lokalt självstyre: de gamla staterna blir som federationer, förbund av olika lokalsamhällen. Arbetare får inflytande över företagen i den industrialiserade världen. Produktionen anpassas efter människornas

behov, yrkesskickligheten premieras, alieneringen minskar. Produktionen blir mer miljövänlig, mindre slösaktig. Vi i väst skall bli självförsörjande och inte tära på u-ländernas livsmedelstillgångar. Teknikutvecklingen läggs om till småskalig teknik som inte kräver högutbildade specialister, som exempel ges småskalig användning av biogas. En ny livsstil växer fram karakteriserad av solidaritet och ökad jämställdhet mellan könen. Samhällena i väst blir socialistiska i det att produktionsmedlen ägs gemensamt, i en annan mening avviker man från den socialistiska tradition som i öst präglats av centralisering, stordrift och elitstyre. Uppstår det rent av nya ideologier i kölvattnet av denna samhällsomdaning, kanske ”kommunalism” eller ”ekopolitisk socialism”?[695]

Sverige kommer att engagera sig djupt i samarbete kring nedrustning och miljövård. Landet har ett stort förtroendekapital hos många u-länder, vilket kan bevaras varpå vi kan komma att spela förmedlande roller i förhandlingar mellan u- och i-länder. En ekonomisk utveckling präglad av handelshinder och ökad självförsörjning inom staterna kan ge problem för det exportberoende Sverige. Specifikt pekar Johansson på branscher som stål, skeppsbyggnad, textil, papper och bilindustrin. Risken är att BNP går ner och att stora grupper får standardsänkningar. Statsmakten får ett allt större inflytande över näringslivet. ”Bara staten har resurser för att kunna leda arbetet med en nödvändig omstrukturering.”[696] Kollektiva löntagarfonder samt ändrade ägandeförhållanden inom näringslivet väntar. Nationalismen kommer öka i Sverige och leda till skärpta konflikter mellan invandrargrupper och infödda svenskar. Högerextremister med mer eller mindre fascistiska drag samt anarkister från yttersta vänstern kan attackera samhället.

Kättare bland historiker

I några tillbakablickar har Birgitta Odén vittnat om de reaktioner som hennes, Sven Tägils och andra framtidshistorikers verksamhet framkallade. Hon har då hävdat att de själva kände sig som kättare, förbigicks med tystnad. Deras rapporter och resultat inom framtidsstudierna diskuterades i pressen och i de samhällsvetenskapliga tidskrifterna men knappast bland historikerna.[697] Historikerkollegerna ville inte närma sig samhällsvetenskaperna. Historieämnets förkärlek för källkritik och ateoretiska hållning medförde, enligt Odén, att de flesta historiker menade ”att prognoser var omöjliga och att framtidsstudier grundade på historisk erfarenhet var meningslösa”.[698]

Framtidsstudier innebar att den akademiska expertis och det kunnande som utvecklats inom universitetet kunde paketeras på ett sätt som underlättade interaktion med det omgivande samhället. Det var en mångvetenskaplig verksamhet som

underlättade för lundensiska humanister och samhällsvetare att ge bidrag till ett problemområde som under en period tilldrog sig ett icke oväsentligt intresse i det offentliga samtalet. Det var även ett experiment i samverkan och förnyelse inom universitetet genom idémässigt utbyte över ämnesgränserna. Men var det ett lyckat experiment? Räknar man tidningsklipp får man nog säga att det var det, räknar man antalet interaktioner mellan lundaakademiker och politiker inom olika delar av Rosenbad likaså.

Man kan även diskutera det i termer av förnyelse av historieämnet. Framtidsstudier är ett exempel på hur vissa aktörer inom ett universitetsämne försöker förändra ämnet genom att anknyta till frågeställningar som anses relevanta och har forskningspolitiskt goda konjunkturer. Förändringarna kan röra såväl ett universitetsämnes intellektuella innehåll som dess forskningsfrågor och relationer med det omgivande samhället. Och ett kanske mer banalt men likafullt viktigt kriterium handlar om resurser. Universitetsbaserad forskning och utbildning måste tänka i termer av resurser. Så var det även på 1970-talet. Genom framtidsstudierna tillföll substantiella projektmedel Lunds universitet i allmänhet och historiska institutionen i synnerhet. Även undervisningsmässigt spelade lundahistorikernas tillämpbara version av historieforskning roll. Kurser och seminarieverksamhet i exempelvis empirisk konfliktforskning attraherade studenter. Avancerade studenter som kanske annars förlorats till ämnen som sociologi kunde lockas att stanna kvar, seminarierummen avfolkades inte.[699] Det går att argumentera för att denna ådra av samhällsrelevans i valet av forskningsämnen levt vidare inom den lundensiska historiemiljön även sedan man lämnat framtidsforskningen; det går att peka på en mångårig verksamhet inom ämnesfält som empirisk konfliktforskning och historiebruk.

För ett universitet som hävdar att det är berett till bådadera får man nog säga att experimentet var framgångsrikt, även om de inblandade ibland kände sig som kättare när de överskred det tidens smala näs som är nuet och blickade in i framtiden.

protokoll, Rektorsämbetets kanslis arkiv, A2A, ACS.

597 ”Strategisk plan för Lunds universitet 2007–2011”, Lunds universitets styrelse, 18/12 2006, § 68, Dnr I A9 4470/2006, Lunds universitets styrelses protokoll, Rektorsämbetets kanslis arkiv, A2A, ACS.

598 ”Strategisk plan för Lunds universitet 2007–2011” (2006) s. 5.

599 Loc. cit.

600 Karran (2007) s. 289–313.

601 Hit bör också räknas forskningsprocessen, se Björklund (1996).

602 Hemlin & Barlebo Rasmussen (2006) s. 173–198; Whitley (2014) s. 367–406; Osterloh, Wollersheim, Ringelhan & Welpe (2015) s. v–xxii.

603 ”Forskningsstrategi för Lunds universitet” (1999) s. 2.

604 Myhrman (2006) s. 49–52; *Det systematiska kvalitetsarbetet vid Uppsala universitet: Bidrag till Högskoleverkets projekt ”Det bästa kvalitetsarbetet bland nordiska universitet/högskolor”*, Uppsala universitet (2004), UFV 2004–1066, <http://www.uu.se/digitalAssets/18/18918_Bidrag_HSVs_kvalitetst__vling.pdf> (1/4 2015).

605 Benner (2009) s. 92–98; Gunnarsson (2012).

606 Hall (2012) s. 95.

607 Herjevik (2007).

608 SOU (2007:98) s. 176–185.

609 SFS (1996:1424) 5 §.

610 SFS (2007:390) 5 §.

611 SFS (2010:1064) 4 kap. 6 §.

612 Nilsson (2009) s. 55–103.

613 SOU (2007:81).

614 Regeringens proposition (2008/09:50) s. 57–60.

615 Monaco (2014) s. 67.

616 Regeringens proposition (2014/15:1) s. 132–133.

617 Finansutskottets betänkande 2014/15:FiU10. Se också Samuelsson (2015) s. 34–37.

618 Regeringens proposition (2015/16:1) s. 207–209.

619 Monaco (2014) s. 74.

620 ”Forskningsstrategi för Lunds universitet” (1999) s. 2.

621 ”Forskningsstrategi för Lunds universitet” (1999) s. 5.

622 ”Strategisk plan för Lunds universitet 2007–2011” (2006).

623 Britta Collberg, ”Vilken forskning väger tyngst?”, *LUM* 2007:4 s. 24–26; Britta Collberg, ”Forskarpaneler ska bedöma LU-forskningens kvalitet”, *LUM* 2007:8 s. 6 f; Britta Collberg, ”Nu är bedömningen av LUs forskning klar”, *LUM* 2008:7 s. 9; ”Betygen är satta”, *LUM* 2008:8 s. 18–27.

624 Benner (2009), s. 97.

625 ”Strategisk plan för Lunds universitet 2012–2016” (2012).

626 Collberg, ”Forskarpaneler ska bedöma LU-forskningens kvalitet”, s. 6.

627 *Granskning av kvalitetsarbetet vid sex universitet 2009* (2009).

628 Salmi (2007) s. 229.

629 Argumentet känns igen från Thukydides (1978) avs. 1.22.

630 För ett försök till systematisering av diverse utvecklingskritiska rörelser med viss betoning på vetenskap och teknik, se Agar (2008) s. 567–600.

631 McCray (2012) kap 1; Larsson Heidenblad (2016).

632 Framtidsforskning, framtidsstudier, futurologi – fältet har betecknats med olika termer och ibland har valet av term betytt en vetenskapsteoretisk positionering.

633 Thomas (2015).

634 Ghamari-Tabrizi (2000) s. 163–223; Ghamari-Tabrizi (2005).

635 Light (2003); Andersson (2012).

636 Bell & Graubard (1967).

637 Schwarz (1970).

638 Kaijser & Tiberg (2000); Tiberg (1995) s. 160–175; ”Framtidsstudier ger underlag för bättre planering”, *FOA-tidningen* 1971:1.

639 ”Framtiden är inte längre en ’oförutsedd händelse’”, *Veckans affärer* 29/5 1969.

640 ”Intervju med Herman Kahn”, *Veckans affärer* 26/6 1969.
641 Bell (1971).
642 Svenskt institut för framtidsstudier (1969).
643 Svenskt institut för framtidsstudier (1969) s. 30.
644 Kaiserfeld (2010); Pettersson (2012); Holmberg (2010).
645 Wittrock (1980) s. 32 ff.
646 Annerstedt & Dencik (1971).
647 Annerstedt & Dencik (1971) s. 412.
648 Annerstedt & Dencik (1971) s. 424.
649 Annerstedt & Dencik (1971) s. 418. Det militärindustriella komplexet svarade i form av en läsvärd FOA-rapport: Schwarz (1972). Jfr Halldén (1975).
650 Sparring, Schwarz & Vedin (1974).
651 Kordi, Schwarz & Wikström (1976).
652 SOU (1972:59).
653 Wittrock (1980) s. 89 f.
654 Wittrock (1980) s. 94 ff.
655 Wallin & Schwarz (1973).
656 Wittrock (1980) s. 93.
657 Andersson (2003).
658 Se exempelvis Tore Browaldhs förord till Bell (1971).
659 SOU (1972:59) s. 13.
660 Sekretariatet för framtidsstudier (1975) s. 3.
661 Huldt (1978) s. 25 f.
662 Asplund (1979) s. 27 f.
663 De andra var Martin Fehrm, Marianne Frankenhaeuser, Torsten Hägerstrand, Lars Ingelstam, Ingemar Ståhl, Arne Engström och Åke Mattson.
664 Hägerstrand (1987).
665 Odén (1968) s. 183–209; Odén (1968b).
666 Salomon (2010).
667 Odén (1968) s. 184 f.
668 Odén (1968) s. 185.
669 Odén (1968) s. 189.
670 Odén (1968) s. 190.
671 Odén (2000) s. 220.
672 Odén (2000) s. 219.
673 Odén (1972) s. 11.
674 Odén (1972) s. 93.
675 Odén (1972) s. 40.
676 Sekretariatet för framtidsstudier (1975) s. 24 f. Resterande 2 miljoner kronor var avsedda att användas för långsiktsmotiverad grundforskning planerad i nära anslutning till forskningsrådens verksamhet.
677 Sekretariatet för framtidsstudier (1975b) s. 5.
678 Sekretariatet för framtidsstudier (1975) s. 27.
679 Sekretariatet för framtidsstudier (1975) s. 3.
680 Tägil (1968); Johansson & Salomon (1996).
681 Intervju med Sven Tägil 5/6 2015.
682 Huldt (1978) s. 310.
683 Wiberg (1977).
684 Intervju med Sven Tägil 5/6 2015. Tägils intresse för teknikens roll i samhällsutvecklingen fortsatte sedan i och med hans arbete för att skapa Tema teknik och social förändring vid Linköpings universitet, vars styrelse han sedan satt i.
685 Huldt (1978) s. 10.
686 Sekretariatet för framtidsstudier (1975) s. 3.
687 Huldt (1978) s. 9–10, 15–27.
688 Sekretariatet för framtidsstudier (1975) s. 3–6.
689 Huldt (1978) s. 79.
690 Huldt (1978) s. 111.
691 Huldt (1978) s. 125 (Bo Huldts kursiv).
692 Huldt (1978) s. 134 f.
693 Huldt (1978) s. 173.
694 Huldt (1978) s. 245.
695 Huldt (1978) s. 249.
696 Huldt (1978) s. 252.
697 Hägerstrand (1987); Odén (2000).
698 Odén (1996) s. 160.
699 Svante Nordin, muntligt meddelande.
700 För en genomgång av anatomiska samlingar i Sverige hänvisas den intresserade till Svanberg (2015).
701 Forsberg, ”Till samtliga donatorer”, Brev från prefekt Jan-Gunnar Forsberg, Lund den 1 juni 1995, Kroppsdonationshandlingar, F 5:10, ACS.
702 Kommentarer från Anatomiska institutionen inför arbetet med budgeten

Referenser.

Förkortningar som används i referenserna och noterna:
AB, *Aftonbladet*
DN, *Dagens Nyheter*
HD, *Helsingsborgs Dagblad*
KvP, *Kvällsposten*
LUM, *Lunds universitets magasin*
Nutek, Närings- och teknikutvecklingsverket
SDS, *Sydsvenska Dagbladet Snällposten*
SFS, Svensk författningssamling
Sister, Swedish Institute for Studies in Education and Research
SOU, Statens offentliga utredningar
SvD, *Svenska Dagbladet*
Vinnova, Verket för innovationssystem

Otryckt.

Arkivcentrum Syd (ACS), Lund:
Anatomiska institutionens arkiv
Inkomna skrivelser, 1948–49, E 1:3; 1951–53, E 1:8; 1953–53, E 1:1; 1963, E 1:21, 108/63; 1964, E 1:22.
Institutionskollegiets protokoll, 1965–77, A 1:1.
Institutionsstyrelsens protokoll 1978–84, A 2A:1; 1984–94, A 2A:2.
Kansli M, Curriculum-kommitténs anteckningar, 1989–90, A 14:1; 1991, A 14:2.
Kansli M, Diarieförda handlingar, huvudserie, G11– G314, 1994, F 1A: 238; B 19 550/91.
Kansli M, Medicinska fakulteten, Fakultetsrådet, Minnesanteckningar, 1994-10-04.
Kansli M, Nämnden för läkarutbildningen, Kommentar till utredningen: ”Den framtida morfologiundervisningen i Lund”, 1994-08-09, Dpl M G9, Dnr 594/94.
Kroppsdonationshandlingar, 1963–93, F 5:1; F 5:10.
Register över kroppsdonationer, 1961–84, D 3:1.
Utgående skrivelser, 1947–50, B 1:3; 1953–55, B 1:6; 1963, B 1:14; 1972, B 1:23.

Lunds universitets arkiv
Lunds universitets styrelses protokoll, Rektorsämbetets kanslis arkiv, A2A.

Lundasamlingen, Lunds stadsbibliotek:
Norén, Åsa & Gunilla Weibull, ”Studentoroligheterna i Lund 1793”, tvåbetygsuppsats i historia (Lund u.å.).

Lunds universitetsbibliotek (LUB), Lund:
Agardh, Jacob Georg, *Anteckningar under en resa till Tyskland, Frankrike och England åren 1836. 37*.
Edlund, Sven, Korrekturvolym för Sven Edlunds bidrag, Ms Undervisning.
Kjöllerström, Sven, okat., tom 8, anteckningsblock fört från 1958 till 1968.
Ljunggren, Gustaf, *Hvad som fanns på botten af kappsäcken efter En Utländsk Resa 1849–50*.
Quennerstedt, August, *Reseanteckningar*.
Sweder, Carl Erik, *Minnen från Akademien i Lund*.
Weibull, Martin, okat. två volymer.

Sveriges Radio Förvaltnings AB (SRF), Stockholm:
Södra distrikten, Programredaktionen, Dokumentarkivet, B17 F1:32–48 (1962–71).

Tryckt.

Abrahamsson, Ulla B., *I allmänhetens tjänst: Faktaprogram i radio och television 1955–1995* (Stockholm 1999).
Agar, Jon, ”What Happened in the Sixties?”, *The British Journal for the History of Science* 41:4 (2008).
Ahnfelt, Paul Gabriel, *Lunds universitets historia. 1* (Stockholm 1859).
Ahnfelt, Paul Gabriel, ”Prospekt”, i *Folke: Et nordisk tidsskrift* 1 (1859b).
Ahnfelt, Paul Gabriel, *Studentminnen: Anteckningar och tidsbilder från hemmet, skolan, universitetet och församlingen*, 2. uppl. (Stockholm 1882).
Akademiska föreningen 1830–1911: Festskrift vid invigningen av föreningens nybyggnad den 20–22 oktober 1911 (Lund 1911).
Alexanderson, Ola, *Ideon: Funktion och effekter* (Växjö 1993).
Alexanderssonı, Olle & Jan-Sture Karlsson, *Det svenska folkuniversitetet: Idéer och arbete* (Stockholm 1983).
Almquist, Jan Eric, ”Nicolaus Beckman och Samuel Pufendorf”, *Lychnos* (1941).
Alsmark, Anna, ”Krig och fred i Lundagård”, i Anna Alsmark, Per Lindström, Petter Lönegård & Jan Mårtensson (red.), *Lundagård 75 år: Boken om tidningen 1920–1995* (Lund 1995).
Alsmark, Anna, Per Lindström, Petter Lönegård & Jan Mårtensson (red.), *Lundagård 75 år: Boken om tidningen 1920–1995* (Lund 1995).
Ambjörnsson, Ronny (red.), *Från Aten till Los Angeles: Idéhistoriska miljöer* (Stockholm 1986).
Andersson, Ann-Sofie, ”Kvinnlig humor och roliga flickor”, i Patrick Meurling (red.), *Humor i Lund: En faktabok* (Lund 1999).
Andersson, Gunnar & Magnus Jerneck (red.), *Samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund – en vital 50-åring: En jubileumsskrift* (Lund 2015).
Andersson, Jenny, ”Alvas framtider: Alva Myrdal och svenska framtidsstudier 1967–1972”, i Christina Florin & Torbjörn Lundqvist (red.), *Historia – en väg till framtiden?: Perspektiv på det förflutnas roll i framtidsstudier* (Stockholm 2003).

Andersson, Jenny, ”The Great Future Debate and the Struggle for the World”, *American Historical Review* 117:5 (2012).

Andrén, Carl-Gustaf, ”Internationalisering – en integrerad del av högskolans verksamhet”, i Carin Olausson (red.), *Internationalisering av högskolans utbildning: En konferensrapport.* UHÄ-rapport 1982:20 (Stockholm 1982).

Andrén, Carl-Gustaf, ”Ett 300-årsjubileum i motvind”, i *Under Lundagårds kronor. 6* (Lund 2005).

Andrén, Carl-Gustaf, *Visioner, vägval och verkligheter: Svenska universitet och högskolor i utveckling efter 1940* (Lund 2013).

Angsmark, Göran (red.), *Studentafton: Lundensiskt fönster mot världen* (Lund 2005).

Annerstedt, Claes, rec. av Weibull i *Svensk Literatur-Tidskrift* (1869).

Annerstedt, Jan & Lars Dencik, ”Koloniseringen av framtiden”, *Ord & bild* 6 (1971).

Ask-Upmark, Erik, *Resa genom åren* (Stockholm 1969).

Asplund, Johan, *Teorier om framtiden* (Stockholm 1979).

Bager, Einar, ”Malmös första ångbåt”, *Malmö fornminnesförenings årsskrift* (1936).

Barron, Lee, *Celebrity Cultures: An Introduction* (London 2015).

Barton, H. Arnold & Paul Raudsepp, *Mare nostrum – mare Balticum: Commentationes in honorem professoris Matti Klinge* (Helsingfors 2000).

Baumgarten, Marita, *Professoren und Universitäten im 19. Jahrhundert: Zur Sozialgeschichte deutscher Geistes- und Naturwissenschaftler* (Göttingen 1997).

Bell, Daniel, *X80: Tankar om framtiden. PLM seminar ”society and management in the 1980's” 3–4 juni 1970, Malmö* (Stockholm 1971).

Bell, Daniel & Stephen R. Graubard (red.), *Toward the Year 2000: Work in Progress* (Cambridge, MA 1967).

Bengtsson, Bengt Olle & Gunnar Broberg (red.), *Bortom det acceptablas gränser: Bengt Lidforss och lundaradikalismen* (Lund 2013).

Benner, Mats, *Kontrovers och konsensus: Vetenskap och politik i svenskt 1990-tal*, Sister rapport 1 (Nora 2001).

Benner, Mats, ”Starkare forskningsmiljöer?”, i Sverker Sörlin (red.), *”I den absoluta frontlinjen”: En bok om forskningsstiftelserna, konkurrenskraften och politikens möjligheter*, Sister rapport 12 (Nora 2005).

Benner, Mats, *Kunskapsnation i kris? Politik, pengar och makt i svensk forskning*, Sister rapport 13 (Nora 2009).

Benner, Mats & Sverker Sörlin, *Samverkansuppgiften i ett historiskt och institutionellt perspektiv* (Stockholm 2015).

Benner, Mats & Sven Widmalm, *Kunskap* (Malmö 2011).

Berg, Annika, *Döda kroppar i vetenskapens tjänst: Om anatomiska dissektioner och utsatta människors rättigheter i 1920-talets Sverige* (Uppsala 2003).

Berg, Fredrik, *Johannes Bureus och universitetets sigill* (Uppsala 1971).

Bergh, Birger, ”Gerhard Bendz: Minnesord”, i *Årsberättelse: Kungl. Humanistiska Vetenskapssamfundet i Lund* (1984/85).

Bergh, Birger, ”Humor i Uppsala och Lund”, i Patrick Meurling (red.), *Humor i Lund: En faktabok* (Lund 1999).

Bexell, Göran, *Akademiska värden visar vägen* (Stockholm 2011).
Beyer, Nils, *Bengt Lidforss* (Stockholm 1968).
Bjerstedt, Sven, Björn Magnusson Staaf & Fredrik Tersmeden, *Lund just då!: Om en parodisk lundaguide från 1890* (Lund 2014).
Björck, Henrik, *Om kollegialitet* (Stockholm 2013).
Björklund, Stefan, *En författning för disputationen* (Uppsala 1996).
Björkman, Jenny & Björn Fjæstad (red.), *Tänka vidare: Forskning, finansiering, framtid* (Stockholm 2015).
Bladh, Agneta, ”Institutional Autonomy with Increasing Dependency on Outside Actors”, *Higher Education Policy* 20 (2007).
Blom, K. Arne (red.), *Student i Lund 1960–69* (Lund 1988).
Blomqvist, Göran, *Elfenbenstorn eller statsskepp?: Stat, universitet och akademisk frihet i vardag och vision från Agardh till Schück* (Lund 1992).
Blomqvist, Göran, ”Akademiska visioner under 1800-talets sista decennier”, i *Scandia* 2 (1993).
Blomqvist, Göran, ”Så blev kvinnor professorer vid Lunds universitet”, i Margareta Wirmark (red.), *Professorsboken: Fyrtionio Lundakvinnor berättar* (Stockholm 1996).
Blomqvist, Göran, ”Universitetet som oroscentrum”, i Kim Salomon & Göran Blomqvist (red.), *Det röda Lund: Berättelser om 1968 och studentrevolten* (Lund 1998).
Blomqvist, Ragnar, *Lunds historia. 2, Nyare tiden* (Lund 1978).
Bollerup, Sven, ”Sven Lagerbring och kanslercensuren”, i *Scandia* (1967).
Boon, Timothy, *Films of Fact: A History of Science in Documentary Films and Television* (London 2008).
Bragesjö, Fredrik, *Bilda eller samverka? En studie av bakgrunden till universitetens tredje uppgift* (Göteborg 2009).
Bragesjö, Fredrik, Aant Elzinga & Dick Kasperowski, ”Continuity or Discontinuity? Scientific Governance in the Pre-History of the 1977 Law of Higher Education and Research in Sweden”, *Minerva* 50:1 (2012).
Braune, Fredrik, ”Några anteckningar till de nordiska universiteten under de senaste femtio åren”, i *Nordisk Tidskrift för vetenskap, konst och industri* (1878).
Briggs, Asa, *The History of Broadcasting in the United Kingdom. 4: Sound and Vision* (London 1979).
Briggs, Asa & Peter Burke, *A Social History of the Media: From Gutenberg to the Internet* (Cambridge 2002).
Brinck, Per, ”Carl H. Lindroth”, *Svenskt biografiskt lexikon. 23* (Stockholm 1980–81).
Bringéus, Nils-Arvid, *Carl Wilhelm von Sydow som folklorist* (Uppsala 2006).
Brissman, Henrik, *Mellan nation och omvärld: Debatt i Sverige om vetenskapens organisering och finansiering samt dess internationella och nationella aspekter under 1900-talets första hälft* (Lund 2010).
Broberg, Gunnar, ”Then gifte philosophen”, i *Annales. 26* (1985–86).
Broberg, Gunnar (red.), *Gyllene äpplen: Svensk idéhistorisk läsebok. 2* (Stockholm 1991).
Broberg, Gunnar, ”En kulturanatom: Carl-Herman Hjortsjö”, i Gunnar Broberg, Hans Lund, Birgitta Olander & Per S. Ridderstad (red.), *Kulturanatomiska studier: Tillägnade Anja Edén och Sten Kindlundh* (Lund 2001).

Broberg, Johan Valentin, *Om universitets-idéens betydelse* (Stockholm 1860).
Broman, Ivar, *Människohjärnan: En kortfattad handledning vid dess studium och dissektion* (Lund 1926).
Broman, Sten, *Den svenska musikforskningen 1750–1900* (Lund 1927).
Brulin, Göran, *Den tredje uppgiften: Högskola och omgivning i samverkan* (Stockholm 1998).
Burke, Peter, *A Social History of Knowledge. 1–2* (Cambridge 2000–12).
Burman, Anders & Per Sundgren (red.), *Bildning: Texter från Esaias Tegnér till Sven-Eric Liedman* (Göteborg 2010).
Böök, Fredrik, *Esaias Tegnér: En levnadsteckning. 1* (Stockholm 1946).
Caldenby, Claes, *Universitetet och staden: Inför fältstudier!* (Göteborg 1994).
Carls, Lina, *Våp eller nucka?: Kvinnors högre studier och genusdiskursen 1930–1970* (Lund 2004).
Carlsson Wetterberg, Christina & Göran Blomqvist (red.), *Kvinnor vid Lunds universitet* (Lund 2000).
Castensson, Reinhold (red.), *Sveriges nationalatlas. Infrastrukturen: förvaltning, kommunikationer, energi* (Stockholm 1992).
Cederlund, Kerstin, *Lunds universitets omvärldsrelationer* (Lund 1990).
Cederlund, Kerstin, *Universitet i internationella nätverk* (Lund 1995).
Cederlund, Kerstin, *Universitet: Platser där världar möts* (Stockholm 1999).
Chotkowski LaFollette, Marcel, *Science on American Television: A history* (Chicago, IL 2013).
Christensen-Nugues, Charlotte, Gunnar Broberg & Svante Nordin (red.), *Kunskapens kretsar: Essäer om kunskap, bildning och vetenskap genom tiderna* (Stockholm 2008).
Chydenius, Karl, *Svenska expeditionen till Spetsbergen år 1861, under ledning af Otto Torell* (Stockholm 1865).
Collett, John Petter, *Historien om Universitetet i Oslo* (Oslo 1999).
Collin, Carl Martin, ”Lund och skandinavismen”, i *Under Lundagårds kronor: Minnen uppteckknade av gamla studenter. En minneskrans vid tvåhundrafemtioårsfesten af gamla studenter* (Lund 1918).
Cronquist, Axel, ”Hjulångare och propellerfartyg i Malmö hamn under förra århundradet”, *Malmö fornminnesförenings årsskrift* (1948).
Cunningham, Andrew, *The Anatomical Renaissance: The Resurrection of the Anatomical Projects of the Ancients* (Aldershot 1997).
Daston, Lorraine & H. Otto Sibum, ”Introduction: Scientific Personae and Their Histories”, *Science in Context* 1–2 (2003).
Deiaco, Enrico, Eric Giertz & Göran Reitberger, *Teknikparkens roll i det svenska innovationssystemet: Historien om kommersialisering av forskningsresultat*, Vinnova Forum Innovationspolitik i Fokus VFI 2002:3 (Stockholm 2002).
Deiaco, Enrico, Mats Benner, Lars Geschwind & Karla Anaya-Carlsson, *Att komma i gång med strategiska forskningsmiljöer: En analys av SSF:s satsning på strategiska forskningscentra* (Stockholm 2009).
Dhondt, Pieter, ”University History Writing: More than a History of Jubilees?”, i Pieter Dhondt (red.), *University Jubilees and University History Writing: A Challenging Relationship* (Leiden & Boston, MA 2015).

DiMaggio, Paul J. & Walter W. Powell, ”The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields”, *American Sociological Review* 48:2 (1983).

Donald, Merlin, ”The Exographic Revolution: Neuropsychological Sequelae”, i Lambros Malafouris & Colin Renfrew (red.), *The Cognitive Life of Things: Recasting the Boundaries of the Mind* (Cambridge 2010).

Döbeln, Johan Jacob von, *Regiae academiae Lundensis historia. 1–3* (Lund 1740–42).

Edin, Anna, *Den föreställda publiken: Programpolitik, publikbilder och tilltalsformer i svensk public service-television* (Eslöv 2000).

Edin, Anna, ”I takt med tiden – om tv-tablån som mediehistorisk text”, i Anna Edin & Per Vesterlund (red.), *Svensk television: En mediehistoria* (Stockholm 2008).

Edlund, Barbro, *Ofrälse studenter i Lund utanför nationsindelningen 1710–1814* (Lund 1981).

Eenberg, Johan, *Kort berättelse af de märkwärdigste saker som för de främmande äre at besee och förnimma uti Upsala stad och näst om gränsande orter* (Upsala 1704).

Ehn, Billy & Orvar Löfgren, *Hur blir man klok på universitetet?* (Lund 2004).

Eklann, Thorsten, *Kring en studenttidnings start och första år*, särtryck (Uppsala 1938).

Ekström, Anders, ”Vetenskaperna, medierna, publikerna”, i Anders Ekström (red.), *Den mediala vetenskapen* (Nora 2004).

Ekström, Anders, ”Universitet och samverkan: Från bildningsuppdrag till entreprenörskap?”, *Tvärsnitt* 28:4 (2006).

Ekström, Anders, *Samverkan som universitetspolitik: Historia, förnyelse, kunskapskultur* (Uppsala 2007).

Ekström, Andreas, *Lunds universum: En femte bildbok om vad som egentligen gör Lund till Lund* (Lund 2008).

Eldelin, Emma, *”De två kulturerna” flyttar hemifrån: C.P. Snows begrepp i svensk idédebatt 1959–2005* (Linköping 2006)

Elzinga, Aant, ”Forskningspolitik i Sverige”, i Ronny Ambjörnsson, Gunnar Andersson & Aant Elzinga (red.), *Forskning och politik i Sverige, Sovjet och USA* (Stockholm 1969).

Engblom, Lars-Åke, *Radio- och TV-folket: Rekryteringen av programmedarbetare till radion och televisionen i Sverige 1925–1995* (Stockholm 1998).

Engelbrektson, Sören, ”En programgigant med solitt påbrå”, i Björn Johnson (red.), *Festskrift till Jan-Öjvind Swahn* (Höganäs 1995).

Engstrand, Lennart & Marie Widén, *Botans första 322 år: Lunds universitets botaniska trädgård* (Lund 2012).

Engwall, Lars & Thorsten Nybom, ”The Visible Hand versus The Invisible Hand: The Allocation of Research Resources in Swedish Universities”, i Richard Whitley & Jochen Gläser (red.), *The Changing Governance of the Sciences: The Advent of Research Evaluation Systems* (Dordrecht 2007).

Enli, Gunn, *Mediated Authenticity: How the Media Constructs Reality* (New York 2015).

Ericson, Uno Myggan (red.), *Myggans nöjeslexikon: Ett uppslagsverk om underhållning. 6* (Höganäs 1990), *13* (1993).

Eriksson, Gunnar, ”Motiveringar för naturvetenskap: En översikt av den svenska diskussionen från 1600-talet till första världskriget”, *Lychnos* (1971–72).

Eriksson, Nils, *”I andans kraft, på sannings stråt”: De skandinaviska naturforskarmötena 1839–1936* (Göteborg 1991).
Erlander, Tage, *Tage Erlander: 1901–1939* (Stockholm 1972).
Explorer’s Handbook: *Lunds universitet: Lund University* (Malmö 2002).
Fehrman, Carl, ”Lärdomens symboler”, i *Lundaforskare föreläser. 12* (Lund 1980).
Fehrman, Carl, Lärdomens Lund: Epoker, episoder, miljöer, människor (Malmö 1984).
Fehrman, Carl & Håkan Westling, *Lärdomens Lund: Universitetets historia under 325 år* (Lund 1993).
Fehrman, Carl, Håkan Westling & Göran Blomqvist, *Lärdomens Lund: Lunds universitets historia 1666–2004* (Lund 2004).
Finansutskottets betänkande 2014/15:FiU10.
Fiscella, Anthony T., *Universal Burdens: Stories of (un)freedom from the Unitarian Universalist Association, The MOVE Organization, and Taqwacore* (Lund 2015).
Flensburg, Nils, *Vid invigningen af Lunds-Bjerreds järnväg den 26 augusti 1901* (Lund 1901).
Forkman, Bengt, *Och det blev ljus: Hur MAX-lab kom till, växte upp och blev stort* (Lund 2000).
Forskningsbyn Ideon i Lund (Lund 1983).
Monaco, Sara (red.), *Forskningskvalitetsutvärdering i Sverige – Fokus* (Stockholm 2014).
Forsyth, Hannah, *A History of the Modern Australian University* (Sydney 2014).
Franzén, Nils-Olof, Per-Martin Hamberg & Philip von Krusenstierna, *Hört och sett: Radio och television 1925–1974* (Stockholm 1974).
Fredbärj, Telemark, ”De offentliga anatomierna i Sverige under 1600- och 1700-talen”, *Medicinhistorisk Årsbok* (1958).
Fridh-Haneson, Britt Marie & Ingegärd Haglund, *Förbjuden frukt på kunskapens träd: Kvinnliga akademiker under 100 år* (Stockholm 2004).
Fried, Johannes & Thomas Kailer (red.), *Wissenskulturen: Beiträge zu einem forschungsstrategischen Konzept* (Berlin 2003).
Friedman, Lester D. (red.), *Cultural Sutures: Medicine and Media* (Durham 2004).
Friedman, Robert Marc, *Integration and Visibility: Historiographic Challenges to University History* (Oslo 2000).
Fritzell, Ann, *Hur styrs den svenska högskolan?: Varför ser styrsystemet ut som det gör?* Högskoleverkets skriftserie 1998:4 S (Stockholm 1998).
Frängsmyr, Carl, *Universitetet som arena* (Uppsala 2013).
Frängsmyr, Tore i intervju med Thomas Karlson, i *Arche* 52–53 (2015).
Fürst, Carl M., ”Anatomisk dissektion förrättad af Johan Jacob Döbelius i Malmö 1699”, *Hygeia* 70:1 (1908).
Fürst, Carl M., *Theatrum Anatomicum Lundense: Ett bidrag till anatomiens historia vid Lunds universitet* (Stockholm 1916).
Fysiologi i Lund under hundra år (Lund 1997).
Ganguly, Pallab K. & Lap Ki Chan, ”Living anatomy in the 21st century: how far can we go?”, *South East Asian Journal of Medical Education* 2:2 (2008).
Gemzell, Carl-Axel, ”Nekrolog: Jörgen Weibull”, *Historisk tidskrift* 99:2 (1999).
Gerle, Eva (red.), *Lunds universitets matrikel: 1967–68* (Lund 1968).

Ghamari-Tabrizi, Sharon, ”Simulating the Unthinkable: Gaming Future War in the 1950s and 1960s”, *Social Studies of Science* 30:2 (2000).

Ghamari-Tabrizi, Sharon, *The Worlds of Herman Kahn* (Cambridge, MA 2005).

Gierow, Karl Ragnar, ”Min lärare”, i Carl Ljunggren, Åke Lellky & Folke Lundqvist (red.), *Leva livet lundensiskt* (Stockholm 1942).

Gierow, Krister, ”1845 – studentskandinavismens stora år”, *Ord och bild* 54 (1945).

Gierow, Krister, *Lunds universitets historia: Utgiven av universitetet till dess 300-årsjubileum. 3, 1790–1867* (Lund 1971).

Gjörwell, Carl Christoffer (red.), *Kongl. bibliotekets handlingar. 1* (Stockholm 1768).

Gläser, Jochen & Grit Laudel, ”Evaluation Without Evaluators: The Impact of Funding Formulae on Australian University Research”, i Richard Whitley & Jochen Gläser (red.) *The Changing Governance of the Sciences: The Advent of Research Evaluation Systems* (Dordrecht 2007).

Gradvall, Jan, Björn Nordström, Ulf Nordström & Annina Rabe, *Tusen svenska klassiker: B*öcker, filmer, skivor, tv-program från 1956 till i dag (Stockholm 2009).

Grafisk manual: Lunds universitet 1.1.2013 (Lund 2012).

Granskning av kvalitetsarbetet vid sex universitet 2009: Göteborgs universitet, Linköpings universitet, Lunds universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Uppsala universitet (Stockholm 2009).

Grant, Gunnar, ”The donation system of bodies for use in medical education in Sweden”, *Anatomy* 2 (2008).

Gregory, Jane & Steve Miller, *Science in Public: Communication, Culture, and Credibility* (New York 1998).

Gunnarsson, Magnus, *Research Strategies at Universities: A brief survey of research strategies at institutional and departmental level* (Göteborg 2012).

Gustafsson, Lars, ”Den litterate adelsmannen i den äldre stormaktstidens litteratur”, *Lychnos* (1959).

Gustafsson, Tommy & Erik Hedling, ”Studentikosa amatörer: Den lundensiska karnevalsfilmen 1908–2006”, i Erik Hedling & Mats Jönsson (red.), *Välfärdsbilder: Svensk film utanför biografen* (Stockholm 2008).

Gustavsson, Sverker, ”Forskningens frihet efter det kalla kriget”, i Christer Öhman (red.), *Uppsala universitet inför 2000-talet: Festskrift till Stig Strömholm* (Uppsala 1997).

Gustavsson, Sverker, ”Bekämpandet av universiteten”, i Mats Fridlund & Ulf Sandström (red.), *Universitetets värden: Bidrag till den forskningspolitiska debatten* (Stockholm 2000).

Gustavsson, Sverker, ”Den sista forskningspropositionen?”, i *Konsten att hävda en uppfattning: En vänbok till Sverker Gustavsson.* (Stockholm 2007).

Gyldenstolpe, Michael Wexionius, *Discursus politicus inauguralis de nobilitate* (Åbo 1647).

Gårdlund, Torsten, *Knut Wicksell: Rebell i det nya riket* (Stockholm 1956).

Hadenius, Stig, *Kampen om monopolet: Sveriges radio och TV under 1900-talet* (Stockholm 1998).

Hall, Patrik, *Managementbyråkratin – organisationspolitisk makt i svensk offentlig förvaltning* (Malmö 2012).

Halldén, Sören, ”Vänstern ser på framtidsvetenskapen”, i Stephan Schwarz (red.), *Kunskaps- och begreppsproblem i framtidsstudier* (Stockholm 1975).

Hallonsten, Olof, *Small Science and Big Machines* (Lund 2009).
Hamngren, Inga, Jan Odhnoff & Jeroen Wolfers, *De byggde Internet i Sverige* (Stockholm 2009).
Hansen, Else, *En koral i tidens strøm: RUC 1972–1997* (Roskilde 1997).
Hansson, Jonas, *Humanisens kris: Bildningsideal och kulturkritik i Sverige 1848–1933* (Stockholm/Stehag 1999).
Harvard, Jonas & Patrik Lundell, ”1800-talets medier: System, landskap, nätverk”, i Harvard & Lundell, *1800-talets mediesystem* (Stockholm 2010).
Harvey, Arnold D., *Body Politic: Political Metaphor and Political Violence* (Cambridge 2007).
Heidegren, Carl-Göran, *Filosofisk modernisering: Studier i nordisk filosofihistoria (1860–1910)* (Lund 1999).
Heimbürger, Hans, *Svenska telegrafverket: Historisk framställning. 1, Det statliga telefonväsendet 1881–1902* (Göteborg 1931).
Heimbürger, Hans, *Svenska telegrafverket: Historisk framställning. 4, Telefon, telegraf och radio 1903–1920* (Göteborg 1953).
Hellkvist, Otto, Herman A. Ring, Josef Linck & Adolf Hallgren (red.), *Oscar II: Sveriges konung 1872–1907* (Stockholm 1908).
Hemlin, Sven & Søren Barlebo Rasmussen, ”The Shift in Academic Quality Control”, *Science, Technology, & Human Values* 11 (2006).
Hemmungs Wirtén, Eva, *Making Marie Curie: Intellectual Property and Celebrity Culture in An Age of Information* (Chicago, IL 2015).
Henriksson, Sten, i *Nordiskt Forum* 5–6 (1968).
Herjevik, Mikael, *Befordran till professor och lektor – en rättslig översikt*, Högskoleverkets rapportserie 2007:55 R (Stockholm 2007).
Herrström, Anders, ”Ett sigill berättar: Universitetet i Lund och dess plats i idévärlden och genom historien”, C-uppsats i idé- och lärdomshistoria, Lunds universitet (Lund 1997).
Hillerdal, Gunnar & Eric Starfelt (red.), *Akademiska Föreningen i Lund 1830–1953* (Lund 1953).
Hjelmqvist, Hakon, ”Botanisk forskning i Lund under ett sekel”, *Botaniska notiser* (1958).
Hjortsjö, Carl-Herman, ”Min vetenskap just nu: Den makroskopiska anatomien”, *Communications from the department of anatomy* 2 (Lund 1959).
Holmberg, Gustav, *Reaching for the Stars: Studies in the History of Swedish Stellar and Nebular Astronomy, 1860–1940* (Lund 1999).
Holmberg, Gustav, ”Elektroner och rekryter: Anatomi i Lund ca 1950”, i Gunnar Broberg, Hans Lund, Birgitta Olander & Per S. Ridderstad (red.), *Kulturanatomiska studier: Tillägnade Anja Edén och Sten Kindlundh* (Lund 2001).
Holmberg, Gustav, ”Kvinnliga pionjärer”, i Lennart Lindegren & Ingemar Lundström (red.), *Lundaögon mot stjärnorna: Astronomin i Lund under fem sekler* (Lund 2003).
Holmberg, Gustav, ”Public Health, National Security and Food Technology in the Cold War: The Swedish Institute for Food Preservation Research”, i Per Lundin, Niklas Stenlås & Johan Gribbe (red.), *Science for Welfare and Warfare: Technology and State Initiative in Cold War Sweden* (Sagamore Beach, MA 2010).
Holmberg, Åsa, *Sverige i internationella kontaktnät: En studie över Lunds universitets telefonkontakter*. Uppsats i kulturgeografi och ekonomisk geografi, Lunds universitet (Lund 1990).

Holmqvist, Lasse, *Här är mitt liv* (Höganäs 1994).
Huldt, Bo, *Sverige i världen – tankar om framtiden: Projektgruppen Sveriges internationella villkor, Lund* (Stockholm 1978).
Husén, Torsten, *Bokslut: Essäer om utbildning* (Stockholm 2002).
Hyvönen, Mats, ”Det vakande världsögat: Global överblick genom lokala dagstidningar 1935 till 1970”, i Marie Cronqvist, Patrik Lundell & Pelle Snickars (red.), Återkopplingar (Lund 2014).
Håkansson, Håkan, Eva Nilsson Nylander & Björn Dal (red.), *"Här får intet arbete utföras": Universitetsbiblioteket 100 år på Helgonabacken* (Lund 2007).
Hägerstrand, Torsten, ”Lunds horisont”, i Jonas Jonsson & Anders W. Mårtensson (red.), *Förr och framöver: Hundraårsjubileumsexpo, Kulturen i Lund* (Lund 1984).
Hägerstrand, Torsten, ”Universiteten som kreativ miljö”, i *”Erövra universiteten åter”: Ett symposium om forskningens och den högre utbildningens villkor och mål: Symposium i Wenner-Gren center 17–18 maj 1984* (Stockholm 1985).
Hägerstrand, Torsten, ”Historia och tvärvetenskap: Samtal med Birgitta Odén”, i *Över gränser: Festskrift till Birgitta Odén* (Lund 1987).
Hällsten, Martin & Ulf Sandström, ”Högskoleforskningens nya miljarder”, i Ulf Sandström (red.), *Det nya forskningslandskapet: Perspektiv på vetenskap och politik*, Sister rapport 5 (Stockholm 2002).
Högre utbildning och forskning: Universitetskanslersämbetets förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1976/77, Universitetskanslersämbetets rapport 15 (Stockholm 1975).
”Högre utbildning och forskning: Universitetskanslersämbetets petita för budgetåret 1966/67”, *Universitetsnytt* 3–4 (Stockholm 1965).
Högskolan samverkar, Högskoleverkets rapportserie 2004:38 R (Stockholm 2004).
Högskolan samverkar vidare: Utvecklingen 2004–07, Högskoleverkets rapportserie 2008:10 R (Stockholm 2008).
Högstedt, Benkt, Sven Carlström & Jan Mårtensson (red.), *Lundalynnen: 100 Q-verser ur Lundalynnen 1920–1970* (Stockholm 1970).
Höijer, Birgitta, *Det hörde vi allihop! Etermedierna och publiken under 1900-talet* (Stockholm 1998).
Ingelmark, Bo E., *Behovet av humant dissektionsmaterial* (Göteborg 1967).
Ingelög, Torleif, *Skatter i vått och torrt: Biologiska samlingar i Sverige* (Uppsala 2013).
Inrikes tidningar (1768).
Jarlbrink, Johan, *Det våras för journalisten: Symboler och handlingsmönster för den svenska pressens medarbetare från 1870-tal till 1930-tal* (Stockholm 2009).
Jarlman, Olof, ”Uarda-Akademiens monument och minnesmärken”, i Patrick Meurling (red.), *Humor i Lund: En faktabok* (Lund 1999).
Jarring, Gunnar, ”Slavister, orientalister och andra särlingar”, i Gunvor Blomquist (red.), *Under Lundagårds kronor. 5:1* (Lund 1991).
Johannesson, Gösta, *Lunds universitets historia: Utgiven av universitetet till dess 300-årsjubileum. 2, 1710–1789* (Lund 1982).
Johannisson, Karin, Ingemar Nilsson & Roger Qvarsell (red.), *Medicinen blir till vetenskap* (Stockholm 2010).

Johannisson, Karin, *Kroppens tunna skal: Sex essäer om kropp, historia och kultur* (Stockholm 1997).
Johansson, Lars-Erik, i Gunilla Byrman, Anna Gustafsson & Henrik Rahm (red.), *Svensson och svenskan: Med sinnen känsliga för språk* (Lund 2010).
Johansson, Rune & Kim Salomon, ”Samtida historia – Sven Tägil och det svenska historikersamhället”, i Kristian Gerner (red.), *Stat Nation Konflikt – en festskrift tillägnad Sven Tägil* (Höganäs 1996).
Johnson, Björn (red.), *Festskrift till Jan-Öjvind Swahn* (Höganäs 1995).
Josefsson, Sven-Olof, *Året var 1968: Universitetskris och studentrevolt i Stockholm och Lund* (Göteborg 1996).
Josephson, Peter, Thomas Karlsohn & Johan Östling (red.), *The Humboldtian Tradition: Origins and Legacies* (Leyden 2014).
Jönsson, Gabriel, i Ernst Norlind (red.), *Om Lund och det lundensiska: Minnen och intryck från studentåren* (Lund 1943).
Kaijser, Arne & Joar Tiberg, ”From Operations Research to Futures Studies: The Establishment, Diffusion, and Transformation of the Systems Approach in Sweden, 1945–1980”, i Agatha C. Hughes & Thomas P. Hughes (red.), *Systems, Experts, and Computers: The Systems Approach in Management and Engineering, World War II and After* (Cambridge, MA 2000).
Kaiserfeld, Thomas, *Vetenskap och karriär: Svenska fysiker som lektorer, akademiker och industriforskare under 1900-talets första hälft* (Lund 1997).
Kaiserfeld, Thomas, ”From the Royal Swedish Academy of Sciences to the Research Institute of Society: Long-Term Policy Convergence of Swedish Knowledge Intermediaries”, i Per Lundin, Niklas Stenlås & Johan Gribbe (red.), *Science for Welfare and Warfare: Technology and State Initiative in Cold War Sweden* (Sagamore Beach, MA 2010).
Kaiserfeld, Thomas, *Den Triewaldska samlingen på Malmö museer* (Malmö 2013).
Karlsohn, Thomas, *Originalitetens former: Essäer om bildning och universitet* (Göteborg 2012).
Karlson, William, *Platser och människor* (Lund 1954).
Karran, Terence, ”Academic Freedom in Europe: A Preliminary Comparative Analysis”, *Higher Education Policy* 20 (2007).
Kasperowski, Dick & Fredrik Bragesjö, *Bilda och samverka: Om införandet, implementeringen och förändringen av universitetens tredje uppgift 1977–1997* (Göteborg 2011).
Kerr, Clark, *The Great Transformation in Higher Education: 1960–1980* (Albany, NY 1991).
Kevles, Bettyann, *Naked to the bone: Medical Imaging in the Twentieth Century* (New Brunswick, NJ 1997).
Key-Åberg, Algot, *Gällande bestämmelser rörande tillgången till lik för den anatomiska undervisningen i Stockholm, Upsala och Lund* (Stockholm 1889).
Klinge, Matti, *Professorer: 35 professorer under lika många årtionden vid Kungliga akademien i Åbo senare Kejserliga Alexanders-universitetet numera Helsingfors universitet* (Stockholm 1990).
Klinge, Matti & Rainer Knapas (red.), *Helsingfors universitet 1640–1990. 1–3* (Helsingfors 1988–91).
Klockar Linder, My, *Kulturpolitik: Formeringen av en modern kategori* (Uppsala 2014).
Kohler, Robert E., *Partners in Science: Foundations and Natural Scientists 1900–1945* (Chicago, IL 1991).

Kordi, Ilja, Stephan Schwarz & Solveig Wikström, *Doktorandkurs i framtidsstudier: Kursplan och läsanvisning* (Stockholm 1976).
Kristenson, Hjördis, *Vetenskapens byggnader under 1800-talet: Lund och Europa* (Lund 1990).
Kärnekull, Timo (red.), *Ergo 40: Speglingar av en uppsaliensisk studentdebatt under 40 år* (Stockholm 1964).
Kärnfelt, Johan, *Allt mellan himmel och jord: Om Knut Lundmark, astronomin och den publika kunskapsbildningen* (Lund 2009).
Kärnfelt, Johan, *Mellan nytta och nöje: Ett bidrag till populärvetenskapens historia i Sverige* (Eslöv 2000).
Lagerbring, Sven, *Tal, då Hans Kungl. Höghet Svea rikes cron prins prins Gustaf första gången benådade Kongl. Carolinska academien med sin höga närvaro d. 3. october 1766*, ny utg. (Lund 1995).
Larsén, Carlhåkan, *Sten Broman: En man med många kostymer* (Lund 2002).
Larsson, Bo (red.), *Univer-City: The Old Middle-Sized European Academic Town as Framework of the Global Society of Science – Challenges and Possibilities* (Lund 2008).
Larsson, Gunnar, ”De döda lär de levande”, *Det Bästa* 12 (1972).
Larsson, Jan, *Ars chirurgica: Kirurgi och medicinsk teori vid Lunds universitet under 1700-talet* (Lund 1982).
Larsson Heidenblad, David. *Tillbaka till framtiden*, Statsvetenskaplig tidskrift 118 (2016).
Leide, Arvid, *Akademiskt 1700-tal: Minnesbilder från Lunds universitet* (Lund 1971).
Liedman, Sven-Eric, övers. av Immanuel Kant, ”Striden mellan fakulteterna”, i *Psykoanalytisk Tidskrift* 26–27 (2009).
Light, Jennifer, *From Warfare to Welfare: Defense Intellectuals and Urban Problems in Cold War America* (Baltimore, MD & London 2003).
Lindahl, Göran, *Universitetsmiljö: Byggnader och konstverk vid Uppsala universitet* (Uppsala 1957).
Lindberg, Bo (utg.), *The Pufendorf Lectures: Annotations from the Teaching of Samuel Pufendorf, 1672–1674* (Stockholm 2014).
Lindgren, Astrid, *Madicken och Junibackens Pims* (Stockholm 1976).
Lindholm, Lars, *Johan Hinric Lidén: Lärd och resenär* (Uppsala 1978).
Lindström, Per, *Ideon Science Park: En framgångssaga* (Lund 2008).
Lindström, Per, *Lundakarnevalens historia speglad i ord och bild* (Lund 2015).
Lippit, Akira Mizuta, *Atomic Light (Shadow Optics)* (Minneapolis, MN 2005).
LUM: Lunds universitets magasin (1968–).
Lund, Hans, ”Från sigill till logotyp: Alma maters ansikte”, i Gunnar Broberg, Hans Lund, Birgitta Olander & Per S. Ridderstad (red.), *Kulturanatomiska studier: Tillägnade Anja Edén och Sten Kindlundh* (Lund 2001).
Lundaforskare föreläser. 7 (Lund 1975).
Lundagård (1920–).
Lundalynnen: Studier i akademisk fysiognomik. 2, Med 107 textfigurer hämtade ur ”Lundagård” 1925–1930 (Lund 1930).
Lundell, Patrik, *Attentatet mot Hiertas minne: Studier i den svenska pressens historia* (Stockholm 2013).

Lundh, Herbert, ”Den svenske adelsmannen vid Uppsala universitet”, i *Symbola litteraria: Hyllningsskrift till Uppsala universitet vid jubelfesten 1927 från universitetsbibliotekets tjänstemän och universitetets boktryckare Almqvist & Wiksells boktryckeri-A.-B.* (Uppsala 1927).
Lundin, Susanne, *Organ till salu* (Stockholm 2014).
Lunds kungl. universitets katalog för höst-terminen 1904 (Lund 1904).
Lunds stifts herdaminne. 8 (Lund 1967).
Lunds universitet inför framtiden: Strategier och visioner (Lund 1995).
Lunds universitet: Program, kurser & studentliv i Lund, Malmö & Helsingborg, vt 2015 (Lund 2014).
*Lunds universitets historia: Utgiven av universitetet till dess 300-årsjubileum. 1–4 (*Lund 1968–82).
Lunds universitets tvåhundrafemtioårsjubileum (Lund 1919–20).
Lunds universitets årsberättelse 1918–1919 (Lund 1919).
Lunds universitets årsredovisning 2014 (Lund 2015).
Lysander, Albert, ”Sång vid Akademiska Föreningens fest, då jernbanan mellan Malmö och Lund öppnades, Oscarsdagen 1856”, i *Lunds student-kalender* (Lund 1863).
Löfgren, Orvar (red.), *Hej, det är från försäkringskassan!: Informaliseringen av Sverige* (Stockholm 1988).
Löwegren, Yngve, *Zoologiska museet och institutionen vid Lunds universitet* (Lund 1968).
Magnusson, Håkan, ”Vad kan man lära sig av KEFU?: Externa intressenter, interna gränser, outnyttjad potential?”, i Gunnar Andersson & Magnus Jerneck (red.), *Samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund – en vital 50-åring: En jubileumsskrift* (Lund 2015).
Magnusson Staaf, Björn, Fredrik Tersmeden & Petra Francke (red.), *Lund University over 350 Years: History and Stories* (Lund 2016).
Magnusson Staaf, Björn, Fredrik Tersmeden & Petra Francke (red.), *Lunds universitet under 350 år: Historia och historier* (Lund 2016).
Mansén, Elisabeth, *Konsten att förgylla vardagen: Thekla Knös och romantikens Uppsala* (Nora 1993).
Mansén, Elisabeth, ”Nyckelhålet”, i Gunnar Broberg (red.), *Kulturanatomiska studier: Tillägnade Anja Edén och Sten Kindlundh* (Lund 2001).
McCray, Patrick, *The Visioneers: How a Group of Elite Scientists Pursued Space Colonies, Nanotechnologies, and a Limitless Future* (Princeton, NJ 2012).
McLuhan, Marshall, *Media* (Skarpnäck 2001).
Melander, Fredrik, *Lokal forskningspolitik: Institutionell dynamik och organisatorisk omvandling vid Lunds universitet 1980–2005* (Lund 2006).
Merton, Robert K., ”The Matthew Effect in Science, II: Cumulative Advantage and the Symbolism of Intellectual Property”, *Isis* 79 (1988).
Merton, Robert K., ”The Matthew Effect in Science: The Reward and Communication Systems of Science are Considered”, *Science* 159:3810 (1968).
Meurling, Patrick (red.), *Humor i Lund: En faktabok* (Lund 1999).
Mindeblade om det femte nordiske studentermöde i Lund och Kjöbenhavn juni 1862 (Köpenhamn 1862).
Modéer, Kjell Å., *Patriot i gränsland: Einar Hansen – entreprenör och mecenat* (Stockholm 2002).
Monié, Karin, *Den etablerade vetenskapsmannen: Gustaf Ljunggren – svensk litteraturhistoriker* (Göteborg 1985).

Myhre, Jan Eivind, *Universitetet i Oslo 1811–2011. 8, Kunnskapsbærerne 1811–2011: Akademikere mellom universitet og samfunn* (Oslo 2011).
Myhrman, Ulla, ”Att planera för ett forskningsuniversitet”, i *Ledarskap i förändring: Festskrift till Bo Sundqvist* (Uppsala 2006).
Mårtensson, Eva, ”Förändringar i 1900-talets svenska: En litteraturgenomgång”, i Eva Mårtensson & Jan Svensson (red.), *Offentlighetsstruktur och språkförändring* (Lund 1988).
Mårtensson, Jan, ”Vem är Q? – Q är vem!” i Patrick Meurling (red.), *Humor i Lund: En faktabok* (Lund 1999).
Mårtensson, Skotte & Mats Nygren, *50 år med LTH: En fingervisning om teknik* (Lund 2011).
Möller, Bert, *Lundensisk studentsång under ett sekel* (Lund 1931).
Möller, Bert, *Berlingska boktryckeriet 1745–1945: Blad ur dess historia* (Lund 1945).
Nathoo, Ayesha, *Hearts Exposed: Transplants and the Media in 1960s Britain* (New York 2009).
Nerman, Bengt, *Demokratins kultursyn* (Stockholm 1962).
New Ways and Methods of Improving the Teaching of Anatomy, Regional Office for Europe of the World Health Organization (Köpenhamn 1965).
Nevéus, Torgny, *Lagerkransar & logotyper: Symboler och ceremonier vid svenska universitet* (Stockholm 1999).
Nevéus, Torgny, *Claes Annerstedt: Historia om en glömd historiker* (Stockholm 2014).
Niléhn, Lars, *Peregrenatio academica: Det svenska samhället och de utrikes studieresorna under 1600-talet* (Lund 1983).
Nilsson, Berit, Karin Ohrt & Catta Torhell (red.), *Från centralbibliotek till nätverk: Lunds universitets bibliotek* (Lund 2005).
Nilsson, Rangnar, *God vetenskap – hur forskares vetenskapsuppfattningar uttryckta i sakkunnigutlåtanden förändras i tre skilda discipliner* (Göteborg 2009).
Nilsson, Sten Åke, *Universitetshuset i Lund* (Lund 1994).
Nilsson, Sten Åke (red.), *Lunds universitets konstsamling: Måleri & skulptur i urval* (Lund 2001).
Nilsson, Sven, ”Sven Nilssons självbiografiska anteckningar”, *Historisk tidskrift för Skåneland* (1923).
Nilsson, Sven, *Dagboksanteckningar under en resa från södra Sverige till Nordlanden i Norge 1816* (Lund 1879).
Norborg, Lars-Arne, ”Universitet som indoktrineringsinstrument (1752–61)”, i Anders Grönvall & Jerker Rosén (red.), *Historia och samhälle: Studier tillägnade Jerker Rosén* (Lund 1975).
Nordberg, Karin, *Folkhemmets röst: Radion som folkbildare 1925–1950* (Eslöv 1998).
Nordin, Svante, *Den Boströmska skolan och den svenska idealismens fall* (Lund 1981).
Nordin, Svante, *Romantikens filosofi: Svensk idealism från Höijer till hegelianerna* (Lund 1987).
Nordin, Svante, *Fredrik Böök: En levnadsteckning* (Stockholm 1994).
Nordin, Svante, *Sven Stolpe: Blåsten av ett temperament* (Stockholm 2014).
Nordisk Tidskrift för vetenskap, konst och industri (1878).
Nordiska taflor: Pittoreska utsigter från Sverige, Norge och Danmark (Stockholm 1865).
Nordmark, Dag, *Finrummet och lekstugan: Kultur- och underhållningsprogram i svensk radio och TV* (Stockholm 1999).
Nyberg, Gudrun, *Systrar till lärda män: 1700-tal* (Stockholm 2015).

Ny Illustrerad Tidning (1868).
Nyström, Per, ”Lundaradikalismen – från 20-tal till 30-tal”, i *Under Lundagårds kronor. 5:1* (Lund 1991).
När företag och universitet forskar tillsammans: Långsiktiga industriella effekter av svenska kompetenscentrum, Vinnova Information VI 2013:13 (Stockholm 2013).
Odén, Birgitta, ”Clio mellan stolarna”, *Historisk tidskrift* (1968).
Odén, Birgitta, ”Historiens plats i samfundsforskningen: Ett diskussionsinlägg”, *Statsvetenskaplig tidskrift* 71:1 (1968b).
Odén, Birgitta, *Planering, värdestruktur och demokratisk participation: Ett försök till tvärvetenskaplig problembeskrivning*, Ds Ju 1972:27 (Stockholm 1972).
Odén, Birgitta, *Forskarutbildningens förändringar 1890–1975: Historia, statskunskap, kulturgeografi, ekonomisk historia* (Lund 1991).
Odén, Birgitta, ”Stabila och föränderliga värden”, i Kristian Gerner (red.), *Stat Nation Konflikt – en festskrift tillägnad Sven Tägil* (Höganäs 1996).
Odén, Birgitta, ”Historia och framtid: Föredrag vid Lunds universitetshistoriska sällskaps årsmöte”, i Roger Qvarsell & Bengt Sandin (red.), *Den mångfaldiga historien: Tio historiker om forskningen inför framtiden* (Lund 2000).
Oförbrukade forskningsbidrag vid universitet och högskolor, Riksrevisionen rapport 2011:3 (Stockholm 2011).
Ohlmarks, Åke, *Doktor i Lund: En bok om akademiska intriger* (Vällingby 1980).
Oldinger, Eva, ”Framtiden kräver förändrad läkarutbildning”, *Nordisk Medicin* 106:10 (1991).
Olika men ändå lika: En uppföljning av stiftelseformens betydelse inom högskolan, Statskontoret 2012:37 (Stockholm 2012).
Olin, Gunnar A. & Lennart Wedberg (red.), *Lund: International meeting-place. On the inauguration of the International student house in Lund, 4th May, 1959* (Lund 1959).
Ollén, Gunnar, *Det underbara som kom genom luften: Sveriges radio/TV i Malmö 1925–1975* (Stockholm 2001).
Oredsson, Sverker, *Lunds universitet under andra världskriget: Motsättningar, debatter och hjälpinsatser* (Lund 1996).
Oredsson, Sverker, *Lunds historia: Staden och omlandet. 3, Modern tid: Där tankar möts* (Lund 2012).
Osterloh, Margit, Jutta Wollersheim, Stefanie Ringelhan & Isabell M. Welpe, ”Preface”, i Isabell M. Welpe, Jutta Wollersheim, Stefanie Ringelhan & Margit Osterloh (red.), *Incentives and Performance: Governance of Research Organizations* (Cham 2015).
Ottosson, Mats Ola, *Uppsala universitet i sin lokala miljö: Ett sekel av kontakter och samverkan* (Uppsala 2014).
Paletschek, Sylvia, ”The Writing of University History and University Jubilees: German Examples”, *Studium: Tijdschrift voor Wetenschaps- en Universiteitsgeschiedenis* 5:3 (2012).
Palmborg, Nils, *I Lundabygd: En bildkrönika till Lundabygdens sparbanks 150-årsjubileum* (Lund 1982).
Palmborg, Nils, *På besök i Lund* (Lund 1987).
Park, Sang-Chul, ”Science Parks in Sweden as Regional Development Strategies: A Case Study on Ideon Science Park”, *AI & Society* 16 (2002).

Paul, Herman, ”What is a Scholarly Persona?: Ten Theses on Virtues, Skills, and Desires”, *History & Theory* 53:3 (2014).
Person- och adresskatalog: Lunds universitet (Lund 1995).
Person- och adresskatalog: Lunds universitet (Lund 1999).
Persson, Bo, *Motsträviga myndigheter: Sektorsforskning och politisk styrning under 1980-talet*, Sister rapport 2 (Stockholm 2001).
Petry, Ludwig, ”Deutsche Forschungen nach dem zweiten Weltkrieg zur Geschichte der Universitäten”, i *Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* 46:2 (1959).
Pettersson, Ingemar, *Handslaget: Svensk industriell forskningspolitik 1940–1980* (Stockholm 2012).
Platen, Gustav von, *Min vän Stig Ahlgren: Kvickhetens konung presenteras av Gustaf von Platen* (Stockholm 1997).
Premfors, Rune, *Svensk forskningspolitik* (Lund 1986).
Pålsson, Carl Magnus, *Ombyggnad pågår: Lunds tekniska högskola och ingenjörsrollens förändring* (Lund 2003).
Quennerstedt, August, ”Minnen från en resa till Spetsbergen, år 1858”, i *Lunds student-kalender* (Lund 1863).
Quennerstedt, August, ”Från ett studentrums horisont”, i *Under Lundagårds kronor: Minnen uppteckнade av gamla studenter. En minneskrans vid tvåhundrafemtioårsfesten af gamla studenter* (Lund 1918).
Rahbek, Per, Återupptäckten av provinsen: Regional radio från 1920-tal till 1970-tal (Stockholm 2001).
Regeringens proposition 1992/93:1, *Frihet för kvalitet*.
Regeringens proposition 1992/93:170, *Forskning för kunskap och framsteg*.
Regeringens proposition 1996/97:5, *Forskning och samhälle*.
Regeringens proposition 2000/01:3, *Forskning och förnyelse*.
Regeringens proposition 2008/09:50, *Ett lyft för forskning och innovation*.
Regeringens proposition 2012/13:30, *Forskning och innovation*.
Regeringens proposition 2014/15:1, *Budgetproposition för 2015*.
Regeringens proposition 2015/16:1, *Budgetproposition för 2016*.
Rexed, Bror, *Medical Education in Sweden* (Stockholm 1965).
Rosén, Jerker, *Lunds universitets historia: Utgiven av universitetet till dess 300-årsjubileum. 1, 1668–1709* (Lund 1968).
Roslund, Bengt, *Skam den som ger sig: Upplevelser på Malmö-TV och i den övriga världen* (Malmö 2014).
Rothblatt, Sheldon, ”History”, i Burton R. Clark & Guy Neave (red.), *The Encyclopedia of Higher Education. 3* (Oxford 1992).
Rothblatt, Sheldon & Wittrock, Björn (red.), *The American and European University Since 1800* (Cambridge 1993).
Runeby, Nils, rec. av Jörgen Weibull, *Lychnos* (1969–70).
Runeby, Nils, *Dygd och vetande: Ur de bildades historia* (Stockholm 1995).
Ryde, Hans, ”Minnesteckning över Sten von Friesen”, *Årsbok: Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund* (1997).

Rydén, Per, *Allmänningen: Inledande studier i pressvetenskap* (Lund 1991).
Rüegg, Walter (red.), *A History of the University in Europe* (Cambridge 1992–2011).
Salmi, Jamil, ”Autonomy from the State *vs* Responsiveness to Markets”, *Higher Education Policy* 20 (2007).
Salomon, Kim, ”Historievetenskapens flirt med statsvetenskapen”, *Statsvetenskaplig tidskrift* 112:5 (2010).
Salomon, Kim & Göran Blomqvist (red.), *Det röda Lund: Berättelser om 1968 och studentrevolten* (Lund 1998).
Samling af stiftelsebref och författningar om stipendier vid kongl. universitetet i Lund. 4 (Lund 1862).
Samling af testamenten och författningar om stipendier, stiftade af enskilte för studerande vid kongl. academien i Lund. Med biografiska anteckningar angående stiftarna (Lund 1810).
Samling av författningar och cirkulär m.m. angående medicinalväsendet, Kungl. Medicinalstyrelsen, Serie A, Nr 104 (Stockholm 1926).
Samuelsson, MarieLouise, ”Kvalitetssnurran som försvann”, *Universitetsläraren* 3 (2015).
Sandin, Bengt (red.), *Bildning, utbildning, journalistik: Perspektiv på utbildningsprogrammens ideologiska, organisatoriska och personella förutsättningar* (Lund 2006).
Sandström, Ulf m.fl., *Hans Excellens: Om miljardsatsningarna på starka forskningsmiljöer*, Delegationen för jämställdhet i högskolan, Rapport 2010:4 (Stockholm 2010).
Sarasin, Philipp, ”Was ist Wissensgeschichte?”, *Internationales Archiv für Sozialgeschichte der deutschen Literatur (IASL)* 36:1 (2011).
Schalén, Carl, Nils Hansson & Arvid Leide, *Astronomiska observatoriet vid Lunds universitet* (Lund 1968).
Schwarz, Stephan, *Framtidsforskning: Elitens nya latin eller ett nytt namn för några gamla sätt att tänka. Efterskrift: Om ansvar och övertygelse* (Stockholm 1972).
Schwarz, Stephan, *Rapport till STU och FOA från studieresa till Japan och deltagande i 2:a internationella futurolog-kongressen i Kyoto, 10–16 april 1970* (Stockholm 1970).
Schweder, Carl Erik, *Utkast till satslära* (Lund 1864).
Schück, Henrik & Karl Warburg, *Svensk illustrerad litteraturhistoria: Efterromantiken* (Malmö 1985).
Segerstedt, Torgny T., *Den akademiska friheten under frihetstiden: En sammanställning* (Uppsala 1971).
Segerstedt, Torgny T., *Den akademiska friheten 1809–1832* (Uppsala 1976).
Sekretariatet för framtidsstudier, *Sveriges internationella villkor: Program för framtidsstudie om Sveriges roll i det internationella systemet* (Stockholm 1975).
Sekretariatet för framtidsstudier, *Fyra framtidsstudier: En programpresentation från Sekretariatet för framtidsstudier* (Stockholm 1975b).
SFS 1932:371.
SFS 1973:348.
SFS 1949:571.
SFS 1977:218. *Högskolelag*.
SFS 1993:100. *Högskoleförordningen*.
SFS 1996:1424.
SFS 2007:390.

SFS 2010:1064.
Shapin, Steven, *The Scientific Life: A Moral History of A Late Modern Vocation* (Chicago, IL 2008).
Sjöberg, Sven G., *Christopher Rostius 1620–1687: Läkare, polyhistor, professor i Lund och Bibliotheca Rostiana ett rekonstruktionsförsök* (Lund 1997).
Sjöström, Jesper, *Kemicentrum vid Lunds universitet: Perspektiv på organisation och forskning vid Sveriges första storinstitution* (Lund 2007).
Skogh, Lasse, ”Något om Emil Gagners tid”, i Anders W. Mårtensson (red.), *Studentsångarna i Lund 150 år* (Lund 1981).
Skoglund, Crister, *Vita mössor under röda fanor: vänsterstudenter, kulturradikalism och bildningsideal i Sverige 1880–1940* (Stockholm 1991).
Smedberg Bondesson, Anna, *Anna i världen: Om Anna Rydstedts poesi* (Lund 2004).
Snickars, Pelle, ”If Content Is King, Context Is Its Crown”, *Critical Studies in European Television* 1:1 (2012).
SOU 1922:57, *Utredning och förslag rörande förskaffande av lik för den för läkareutbildningen nödvändiga anatomiska undervisningen*.
SOU 1936:34, *Utredning rörande de svenska universitets- och högskolestudenternas sociala och ekonomiska förhållanden: bilaga till Betänkande med undersökningar och förslag i anledning av tillströmningen till de intellektuella yrkena*.
SOU 1972:59, *Att välja framtid: Ett underlag för diskussion och överväganden om framtidsstudier i Sverige: Betänkande*.
SOU 1977:52, *Forskningspolitik: Betänkande av forskningsrådsutredningen*.
SOU 1980:46, Högskolan i FoU-samverkan.
SOU 1998:128, *Forskningspolitik: Betänkande från Kommittén för översyn av den svenska forskningspolitiken – Forskning 2000*.
SOU 2007:81, *Resurser för kvalitet*.
SOU 2007:98, *Karriär för kvalitet*.
Sparring, Åke, Stephan Schwarz & B.A. Vedin (red.), *Än se’n då …: Diskussioner om framtidsstudier* (Stockholm 1974).
Spole, Anders, *Andreas Spole: Hans självbiografiska anteckningar* (Stockholm 1946).
Sporn, Barbara, ”Towards More Adaptive Universities: Trends of Institutional Reform in Europe”, *Higher Education in Europe* 29:1 (1999).
Stenkvist, Jan, *Arnold Ljungdal, Clarté och tjugotalet* (Stockholm 1971).
Stenström, Haqvin, *Analecta* (Lund 1803).
Stenström, Johan, *Lunds universitets kokbok* (Stockholm 2011).
Stevens, Elizabeth, *Anatomy as Spectacle: Public Exhibitions of the Body from 1700 to the Present* (Liverpool 2011).
Stevrin, Peter, *Den samhällsstyrda forskningen: En samhällsorganisatorisk studie av den sektoriella forskningspolitikens framväxt och tillämpning i Sverige* (Stockholm 1978).
Stjernquist, Per, *Studentrevolten i Lund 1968/69: Universitetsledningens policy* (Lund 2000).
Stobaeus, Per, ”Lund på latin”, *Ale* (2013).
Stohlander Axelsson, Eva, *Ett brännglas för tidens strålar: Striden om Torgny Segerstedts docentur 1903* (Lund 2001).

Strategisk plan: Lunds universitet 2007–2011 (Lund 2007).
Strategisk plan: Lunds universitet 2012–2016 (Lund 2012).
Strategisk plan: Lunds universitet 2017–2026 (Lund 2017)
Strindberg, August, ”Min Jubelfest”, i *Dikter på vers och prosa* (1883), i *Samlade Skrifter. 15* (Stockholm 1995).
Strömberg, Håkan & Patrick Meurling, ”Uarda-Akademiens ordbok: En studie i ordbildningskonst”, i Patrick Meurling (red.), *Humor i Lund: En faktabok* (Lund 1999).
Strömstedt, Bo, ”Rader från ett gathörn”, i *Under Lundagårds kronor. 5:2* (Lund 1991).
Student i Lund. En halvsekelkrönika sammanställd av Alf Sagnér, 3, 1920–1929 (Malmö 1958)
Student i Lund. En halvsekelkrönika sammanställd av Alf Sagnér, 5, 1940–1949 (Malmö 1959)
Student i Lund. En bokfilm sammanställd av K Arne Blom 1950–59 (Lund 1986)
Student i Lund. En bokfilm sammanställd av K Arne Blom 1960–69 (Lund 1988)
Student i Lund. En bokfilm sammanställd av K Arne Blom 1970–79 (Lund 1990)
Studentens Lund (2002).
Studentens Lund (2012).
Strategisk plan: Lunds universitet 2017–2026 (Lund 2017).
Stybe, Svend Erik, *Universitet og Åndsliv i 500 år* (Köpenhamn 1979).
Ståhl, Magnus, *Biographiske underrättelser om professorer vid Kongl. Universitetet i Lund ifrån dess inrättning till närvarande tid* (Christianstad 1834).
Sundgren, Per, *Kulturen och arbetarrörelsen: Kulturpolitiska strävanden från August Palm till Tage Erlander* (Stockholm 2007).
Swahn, Jan-Öjvind, ”Arvet från von Sydow: En betraktelse i anledning av ett halvsekeljubileum”, *Rig* 79:4 (1996).
Swahn, Jan-Öjvind, ”Fråga Lund”, i *Under Lundagårds kronor. 6* (Lund 2005).
Svanberg, Fredrik, *Människosamlarna: Anatomiska museer och rasvetenskap i Sverige ca 1850–1950* (Stockholm 2015).
Svedberg, Björn & Ulf Sandström, ”Universitetet och forskningen – en problemdiskussion”, i Mats Fridlund & Ulf Sandström (red.), *Universitetets värden: Bidrag till den forskningspolitiska debatten* (Stockholm 2000).
Svenningsson, Maria, ”Quatten på Lundagård – ett lundensiskt totem”, B-uppsats i historia, Lunds universitet, HT 2002.
Svenskt institut för framtidsstudier. Utredning och förslag från IVA:s kommitté för framtidsstudier (Stockholm 1969).
Svenson, Sven G., *Tre porträtt* (Stockholm 1989).
Svensson, Christina, *Anders Lidbeck och 1700-talets estetik* (Lund 1987).
Svensson, John, *Oehlenschläger-Tegnérs stipendiefond hundra år 1872–1972* (Malmö 1972).
Svensson, Niklas, ”Allmänheten som publik”, i Matts Lindström & Adam Wickberg Månsson (red.), *Universitetet som medium* (Lund 2015).
Svensson, Per, *Vasakärven och järnröret: Om den långa bruna skuggan från Lund* (Stockholm 2014).
Söderqvist, Thomas (red.), *Videnskabernes København* (Frederiksberg 1998).
Sörlin, Sverker, *De lärdas republik: Om vetenskapens internationella tendenser* (Malmö 1994).

Sörlin, Sverker (red.), *”I den absoluta frontlinjen”: En bok om forskningsstiftelserna, konkurrenskraften och politikens möjligheter*, Sister rapport 12 (Nora 2005).
Tarschys, Bernhard, *Talis Qualis* (Stockholm 1949).
Tegnér, Elof, *Minnen och silhouetter* (Lund 1974).
Tegnér, Esaias d.y., ”Lund för femti år sedan”, i *Under Lundagårds kronor: Minnen upptecknade av gamla studenter. En minneskrans vid tvåhundrafemtioårsfesten af gamla studenter* (Lund 1918).
Tegnér, Esaias, *Samlade skrifter: Ny kritisk upplaga kronologiskt ordnad. 8, 1836–1839* (Stockholm 1923).
Tegnér, Esaias, *Samlade skrifter: Ny kritisk upplaga kronologiskt ordnad. 9, 1840–1846* (Stockholm 1925).
Tersmeden, Fredrik, ”Kaptenlöjtnant Liedbeck och ’den allmänna nyttan’: 270 år sedan den första avhandlingen på svenska”, *Lunds universitets doktorspromotion* (Lund 2014).
Tersmeden, Fredrik, ”Lektor Morgan och kvinnorna: Till 125-årsminnet av en uppmärksammad tjänstetillsättning”, *Professorsinstallation* (Lund 2015).
Tersmeden, Fredrik, ”Bland kjortlar, talarer, frackar, hattar och mössor: Om akademiska högtidsdräkter vid Lunds universitet”, *Årshögtiden Lunds universitet 29 januari 2016* (Lund 2016).
Tersmeden, Fredrik & Pieter Dhondt, ”The Bicentenary of the University of Lund in 1868: A Low Point in Scandinavian Cooperation – Or a Rebirth?”, i Pieter Dhondt (red.), *National, Nordic or European?: Nineteenth-Century University Jubilees and Nordic Cooperation* (Leiden 2011).
Thomas, William, *Rational Action: The Sciences of Policy in Britain and America, 1940–1960* (Cambridge, MA 2015).
Thomson, Arthur & Sten Carlsson (red.), *Festskrift till Arthur Thomson den 6 november 1961* (Stockholm 1961).
Thue, Fredrik W. & Kim G. Helsvig, *Universitetet i Oslo 1811–2011. 5, 1945–1975: Den store transformasjonen* (Oslo 2011).
Thukydides, *Kriget mellan Sparta och Athen* 1 (Stockholm 1978).
Tiberg, Joar, ”Vart tog framtiden vägen?: Framtidsstudiernas uppgång och fall, 1950–1986”, *Polhem* 13 (1995).
Tunlid, Anna, *Ärftlighetsforskningens gränser: Individer och institutioner i framväxten av den svenska genetiken* (Lund 2004).
Tägil, Sven, ”Historiens plats i samfundsforskningen: Kommentarer till Birgitta Odéns uppsats”, *Statsvetenskaplig tidskrift* 71 (1968).
Törje, Axel, ”Äldre botaniska samlingar i Lund”, *Botaniska notiser* (1958).
Törje, Axel, *De botaniska institutionerna vid Lunds universitet* (Lund 1968).
Törnqvist, Gunnar, *Kreativitetens geografi* (Stockholm 1989).
Törnqvist, Gunnar, *Sverige i nätverkens Europa: Gränsöverskridandets former och villkor* (Malmö 1996).
Utbildningens internationalisering: Slutbetänkande från UKÄ:s internationaliseringsutredning, UKÄ-rapport nr 21 (Stockholm 1974).
Utbildningsmagasin för Lunds universitet 2017/2018 (Lund 2016)
Utvecklingen av högskolans samverkansuppdrag, Högskoleverkets rapportserie 2001:24 R (Stockholm 2001).

Vetenskapen i framtidens samhälle (Stockholm 1963).
Vinge, Louise(red.), *Skånes litteraturhistoria. 1, Fram till 1940-talet* (Malmö 1996).
Vinge, Louise (red.), *Skånes litteraturhistoria. 2, 1900-talets senare del* (Malmö 1997).
"Världen öppnas i det trånga rummet" (Lund 1997).
Waldby, Catherine, *The Visible Human Project: Informatic Bodies and Posthuman Medicine* (London 2000).
Wallerius, Bengt, *Carl Adolph Agardh: Romantikern, politikern: Tiden i Lund (till 1835)* (Göteborg 1975).
Wallette, Anna, "Sven Lagerbring (1707–1787)", i Ragnar Björk & Alf W. Johansson (red.), *Svenska historiker: Från medeltid till våra dagar* (Stockholm 2009).
Wallin, Lars & Stephan Schwarz, *Att välja framtid: Några impopulära åsikter* (Stockholm 1973).
Weibull, Jörgen, *Lunds universitets historia: Utgiven av universitetet till dess 300-årsjubileum. 4, 1868–1968* (Lund 1968).
Weibull, Jörgen, "Öresund i historien", i Öresund: då, nu och sedan (Malmö 1993).
Weibull, Jörgen, rec. av Sverker Oredsson, i *Scandia* (1997).
Weibull, Martin, *Lunds universitets historia 1668–1868. 1* (Lund 1868–76).
Weibull, Martin, *Lunds och Lundagårds minnen: Historiskt festtåg utfördt af Lunds studenter vid invigningen af Lunds nya universitetshus 1882* (Lund 1884).
Weibull, Martin, *Från Lund och Lundagård* (Stockholm 1902).
Weibull, Martin, *Lunds universitets historia 1668–1868. 1, 1668–1825* (Lund 1918).
Weibull, Martin & Elof Tegnér, *Lunds universitets historia 1668–1868. 2* (Lund 1868).
Wennerberg, Sigfrid, *Forskning och utveckling för samhällssektorer: Erfarenheter och lärdomar av sektoriell forskning och utveckling i beställar- och användarperspektiv* (Stockholm 1996).
Wennerholm, Staffan, "Vetenskapen (och publiken) i framtidens samhälle: Om en forskningspolitikens konferens i Wenner-Gren Center 1963", *Lychnos* (2002).
Westerberg, Lars, "68 – den liberala positionen", i Kim Salomon & Göran Blomqvist (red.), *Det röda Lund: Berättelser om 1968 och studentrevolten* (Lund 1998).
Westling, Håkan, *Idén om Ideon – en forskningsby blir till* (Lund 2001).
Westling, Håkan, *Medicinska fakulteten vid Lunds universitet 1668–2003* (Lund 2003).
Westling, Håkan, Göran Angsmark & Göran Blomqvist, "Universitet och högskolor", i SOU 1997:7, *Byråkratin i Backspegeln: Femtio år av förändring på sex förvaltningsområden* (Stockholm 1997).
Whitley, Richard, "How Do Institutional Changes Affect Scientific Innovations?: The effects of shifts in authority relationships, protected space, and flexibility", i Richard Whitley & Jochen Gläser (red.), *Organizational Transformation and Scientific Change: The Impact of Institutional Restructuring on Universities and Intellectual Innovation* (Bingley 2014).
Wiberg, Håkan, *Visions of the Future: A Cross-National Survey* (Lund 1977).
Widén, Lennart, "In Memoriam: David H. Ingvar, M.D., Ph.D., 1924–2000", *Journal of Cerebral Blood Flow & Metabolism* 21 (2001).
Widmalm, Sven, "History of Science in the Age of Policy", i Marco Beretta, Karl Grandin & Svante Lindqvist (red.), *Aurora Torealis: Studies in the History of Science and Ideas in Honor of Tore Frängsmyr* (Sagamore Beach, MA 2008b).

Widmalm, Sven, ”Innovationssamhället”, i Mats Benner & Sverker Sörlin (red.), *Forska lagom och vara världsbäst: Sverige inför forskningens globala strukturomvandling* (Stockholm 2008).

Wikhall, Maria, *Universiteten och kompetenslandskapet: Effekter av den högre utbildningen* (Lund 2001).

Williams Löwegren, Marie, *Advantages of a Science Park Location: Case Studies from the Ideon Science Park* (Lund 2000).

Wittenberg, Erich (red.), *Ett akademiskt justitiemord? En vädjan till den svenska demokratiens samvete: Handlingar rörande docenturen i politisk idéhistoria vid Lunds universitet* (Lund 1951).

Wittrock, Björn, *Möjligheter och gränser: Framtidsstudier i politik och planering* (Stockholm 1980).

Wrangel, Ewert, *C.W.K. Gleerup och det Gleerupska förlaget* (Lund 1926).

Åhrén Snickare, Eva, *Döden, kroppen och moderniteten* (Stockholm 2002).

Åhsberg, Bengt, *Studenter och storpolitik: Sverige och det internationella studentsamarbetet 1919–1931* (Lund 1995).

Åhsberg, Bengt, *Studenter i krig och fred: Sverige och det internationella studentsamarbetet i storpolitikens skugga 1919–1970* (Malmö 2015).

Åmossa, Karin, *”Herregud! Det verkar som om det värsta som kan hända ett lärosäte är att man råkar tillsvidareanställa någon ...” – Om tidsbegränsade anställningar och kvalitet i akademin*, Sveriges universitetslärarförbund, SULF:s rapport Almedalen 2013 (Stockholm 2013).

Åsbrink, Eva, *Intet förtiga, tillägga eller förändra eller I vågens tecken (*Stockholm 1977).

Åsgrim-Berlin, Agneta & Inger Andersson (red.), *Lunds stadskärna: Bevaringsprogram. Krafts rote*, Bevaringskommittén (Lund 1983).

Åström, Tomas m.fl., *Långsiktig utveckling av svenska lärosätens samverkan med det omgivande samhället*, Vinnova Analys VA 15:03 (Stockholm 2015).

Österberg, Eva, ”Jerker Rosén (1909–1976)”, i Ragnar Björk & Alf W. Johansson (red.), *Svenska historiker: Från medeltid till våra dagar* (Stockholm 2009).

Östling, Johan, ”Vad är kunskapshistoria?”, *Historisk tidskrift* 135:1 (2015).

Östling, Johan, *Nazismens sensmoral: Svenska erfarenheter i andra världskrigets efterdyning* (Stockholm 2008).

Östlund, Krister & Urban Örneholm, *De linguis dissertationum academiarum suecicarum annis 1600–1855 prelo mandatarum* (Uppsala 2013).

Träskman-Bendz, Lil 160
Tägil, Sven 288, 293, 294, 295, 296, 368, 401

Ulvenstam, Lars 346, 363
Undén, Östen 204, 372
Unger, Ulla-Britt 355

Valdemar Atterdag 293
Vandalin, Ivar 65
Vergilius 13
Vilhelm, Prins 107
Villius, Hans 346
Vinge, Louise 160, 162
Virchow, Rudolf 93
Vischer, Friedrich Theodor 81
Wahlgren, Fredrik 92
Wallenberg, Marcus 115, 196
Wallengren, Axel 93, 99
Wallengren, Hans 372
Wallraff, Günter 107
Wangson, Otto 188
Weibull, Curt 31, 353, 379
Weibull, Jörgen 31, 35, 36, 37, 38, 45, 47, 48, 52, 61, 342, 344, 352, 353, 388, 408
Weibull, Lauritz 31, 33, 48, 155, 353, 388
Weibull, Martin 20, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 37, 39, 44, 45, 47, 51, 77, 353, 379, 389
Wellander, Margareta 368
Werner, Gunnel 368
Westerberg, Anders 198
Westergaard, Niels Ludvig 89
Westerhäll, Lotta 368
Westling, Håkan 39, 40, 61, 119, 151, 157, 158, 389
Westman, Lorentz Fredrik 92
Westrup, Jadwiga P. 210, 221
White, Mats 53
Wiberg, Eva 153
Wiberg, Håkan 294
Wichmand, Niels 65
Wickberg, Rudolf 94
Wicksell, Knut 37, 47, 102, 106, 160, 185, 186, 372, 390
Widerberg, Arvid 156
Wiener, Anthony 284
Wigforss, Ernst 186, 204, 372
Wingren, Gustaf 141, 193
Winstrup, Peder 22, 23, 64, 154
Wirmark, Margareta 160
Wittenberg, Erich 48
Wolgers, Beppe 364
Wrangel, Ewert 102
Wulff, Thorild 98
Wägner, Elin 372

Zettervall, Helgo 137

Åsbrink, Eva 48
Åström, Sverker 294, 398, 399

Ögård, Noak 188
Österberg, Eva 159, 160, 162
Österling, Anders 372
Östling, Johan 19, 382

Bildförteckning.

Omslagsfoto: Bengt Almgren/Historiska museet (framsida), Hurst Photo/Shutterstock (baksida)

2 Foto: Kennet Ruona
7 Foto: Kennet Ruona
8 Foto: Kennet Ruona
11 Foto: Bengt Almgren/Historiska museet
14 Foto: Kennet Ruona
17 Kristina Lundblad
20 Lunds universitetsbibliotek
28 Ur *Ny Illusterad Tidning* (1868)
33 Ur Martin Weibulls *Lunds och Lundagårds minnen* (1884).
34 Lunds universitets konstsamling (von Döbeln), Lunds universitets konstsamling (Lagerbring), träsnitt ur *Ny Illustrerad Tidning* 8 november 1863 (Ahnfelt), Lunds universitetsbibliotek (Weibull), Bilder i Syd (Rosén), *LUM*:s arkiv (Fehrman).
50 Efter Gösta Carlestam & Birgit Sollbe, *Om tidens vidd och tingens ordning. Texter av Torsten Hägerstrand* (1991).
56 Akademiska Föreningens Arkiv och Studentmuseum
65 Lunds universitets konstsamling
71 Ur Emil Hildebrand, *Sveriges historia intill tjugonde seklet, vol 9* (1910)
78 Ur Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slots samlingar. Foto: Hans Petersen

81 Lunds universitetsbibliotek
82 Lunds universitetsbibliotek
86 Wikimedia Commons/Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slots samlingar.
89 Akademiska Föreningens Arkiv och Studentmuseum
98 Ur Karl Chydenius, *Svenska expeditionen till Spetsbergen år 1861* (1865).
103 Zoologiska museet i Lund. Foto: Cecilia Olsson
104 Landskrona museums samlingar/IBL bildbyrå
107 Tidningen *Lundagård*
109 Akademiska Föreningens Arkiv och Studentmuseum
112 Foto: Lennart Gullberg/Sydsvenskan/Bilder i Syd
115 Foto: LJ Foto. Akademiska Föreningens Arkiv och Studentmuseum.
119 Foto: Per Lindström/Sydsvenskan/Bilder i Syd
124 Foto: Fredrik Hagblom/Hagblom Foto. *LUM:s* arkiv.
132 Foto: Petra Francke
136 Foto: Johan Persson
139 Foto (överst): Kennet Ruona. Foto (övriga): Petra Francke
143 Foto: Kennet Ruona
148 *LUM:s* arkiv
154 Foto: Kennet Ruona
161 Foto: Per-Olof Stoltz/Hagblom Foto. *LUM*:s arkiv
168 Foto: Kennet Ruona
170 Foto: Bert Olsson/Sydsvenskan/Bilder i Syd
174 Lunds universitetsbibliotek
177 Historisk Bildbyrå
180 Lunds universitetsbibliotek
195 Foto: Kenneth Olson (överst), Berne Lundqvist (nederst vänster), Ernst Henriksson (nederst höger), samtliga Sydsvenskan/Bilder i Syd
200 Tidningen *Lundagård*
208 Tidningen *Lundagård*
211 Foto: Kristoffer Lindblad, Akademiska Föreningens Arkiv och Studentmuseum
221 Ur *Lundagård 1920–1995. Boken om tidningen* (1995)
227 Ur *Lundagård 1920–1995. Boken om tidningen* (1995)
229 Foto: Peter Voitkans, Akademiska Föreningens Arkiv och Studentmuseum
232 Ur *Lundagård 1920–1995. Boken om tidningen* (1995)
236 Foto (övre): Gunnar Svensson, Akademiska Föreningens Arkiv och Studentmuseum. Foto (nedre): Jonas Jacobsson
239 Foto: Claes Löfgren, Akademiska Föreningens Arkiv och Studentmuseum
246 Foto: Petra Francke
251 Foto: Kennet Ruona
255 Foto (överst): Thomas Löfqvist/Sydsvenskan/Bilder i Syd. Foto (underst): Ideon
258 Foto: Drago Prvulovic/Öresundsbron
261 Foto: Mikael Risedal
270 Petra Francke
278 Foto: Eugenio Marongiu/Shutterstock
285 Lunds universitetsbibliotek
290 Foto: Gunnar Menander/Hagbloms Foto/Bilder i Syd
295 Foto: Kennet Ruona, *LUM*:s arkiv
304 Ur Sydsvenska Medicinhistoriska Sällskapets samlingar
306 Lunds universitetsarkiv
310 Lunds universitetsarkiv
312 Lunds universitetsarkiv
314 Foto: Petra Francke (övre), Per Lindström/Sydsvenskan/Bilder i Syd (nedre)
316 Ur Sydsvenska Medicinhistoriska Sällskapets samlingar
324 Foto: Jan Dahlander/Bilder i Syd
337 Foto: Per Lindström/Sydsvenskan/Bilder i Syd
342 Foto: Lars Åström/Skånereportage/Bilder i Syd
247 Foto: Sydsvenskan/Bilder i Syd
351 Bilder i Syd
355 TT Nyhetsbyrån
360 Foto: Lars Åström/Sydsvenskan/Bilder i Syd
367 Foto: Allan Persson/TT Nyhetsbyrån
369 Foto: Bert Olsson/Sydsvenskan/Bilder i Syd